

Rainbow Cities Network in Action

Beleidsrichtlijnen voor gemeenten

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Het Rainbow Cities Network	6
Rainbow Cities Network in Action – het project	7
LGBTIQ-beleidsrichtlijnen voor gemeenten	8
Wereldwijd en lokaal verandering doorvoeren	8
De specifieke rol van gemeenten en lokale actie	10
Voor wie is deze brochure bedoeld?	11
Gebruik van deze brochure	11
Beleidsonderdelen & -terreinen: doelstellingen & maatregelen voor lokale actie	12
Beleidsonderdelen	14
A. Verantwoordelijkheid & verantwoording	14
B. Bewustzijn & educatie	14
C. Toegang & participatie	14
D. Zichtbaarheid & vertegenwoordiging	15
Beleidssterreinen	16
1. Gemeentelijke LGBTIQ-actie	16
2. Gezondheid	20
3. Gezinnen	24
4. Jeugd	27
5. Senioren	31
6. Handicaps & inclusie	34
7. Culturele diversiteit & migratie	36
8. Sociale problemen & achterstanden	39
9. Werkgelegenheid	42
10. Veiligheid	46
11. Infrastructuur & openbare ruimte	50
12. Sport & recreatie	53
13. Cultuur & geschiedenis	56
Bijlage	60
Woordenlijst	60
Deelnemers	64

Voorwoord

In de Brusselse bubbel wordt over belangenbehartiging vaak op macroschaal gedacht. De inspanningen van maatschappelijke organisaties om positieve veranderingen teweeg te brengen zijn vooral gericht op commissarissen en leden van het Europees Parlement, en op nationale regeringen. Maar bij ILGA-Europe, waar wij werken met en namens meer dan 700 grote en kleine lidorganisaties in heel Europa en Centraal-Azië, weten we dat onze inspanningen uiteindelijk gericht zijn op het dagelijks leven van LGBTI personen, hun veiligheid en hun vrijheid om te zijn wie ze zijn in de dorpen, steden en gemeenten waar ze wonen.

Met dit in het achterhoofd weten we dan ook dat de gemeente – een bestuursniveau dat vaak over het hoofd wordt gezien – het niveau is dat het dichtst bij het dagelijks leven van mensen staat. Hier worden alle belangrijke wettelijke erkenningen geïmplementeerd, wordt verandering gefilterd en wordt deze verandering ook werkelijkheid. Of het nu gaat om het veranderen van je genderaanduiding op je documenten, om de plek waar je onderwijs volgt of waar je je kinderen onderwijs wilt laten volgen, om de gezondheidszorg waartoe je toegang hebt, of over de manier waarop je gemeenschappen worden vormgegeven, op stadsniveau komt het allemaal samen.

Het is dus enorm belangrijk om gemeenten te betrekken bij LGBTI-rechten en -gelijkheid. Dit is vooral belangrijk in de lokale gemeenschappen van landen waar veel van de positieve wettelijke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden. Hoe vertaalt een lokale overheid alle ambities van een wet die erop gericht is om LGBTI personen rechten te geven, zodat deze daadwerkelijk de dagelijkse realiteit kan veranderen?

Onlangs kreeg de stad Gdańsk in Polen tijdens de tweede editie van de European Capitals of Inclusion and Diversity Awards een speciale onderscheiding voor het bevorderen van LGBTIQ-gelijkheid met haar talrijke initiatieven op het gebied van inclusieve openbare diensten en steun voor slachtoffers van discriminatie. Dit laat ons ook zien dat er, zelfs in moeilijke nationale omstandigheden voor LGBTI personen, op gemeentelijk niveau positief leiderschap kan worden getoond dat levens verbetert in plaats van beperkt. Het laat ons zien hoe belangrijk dit soort hulpmiddelen zijn voor lokale overheden die inclusie willen bevorderen.

ILGA-Europe werkt aan tastbare veranderingen in het leven van LGBTI personen in de hele regio. Met de bovenstaande kwestie in het achterhoofd verwelkomen we deze richtlijnen, die de verschillende actoren op gemeentelijk niveau een leidraad bieden en het delen van gemeenschappelijke kennis stimuleren. Het feit dat deze door gemeenten zelf zijn ontwikkeld, is van groot belang omdat zij goed inzicht hebben in de manier waarop lokale overheden werken, van de obstakels die vaak bij het implementeren van wetgeving optreden en van de wijze waarop deze kunnen worden overwonnen. Deze richtlijnen bieden ook een basis voor meer leren, zowel binnen het netwerk van betrokken gemeenten als in andere gemeenten, zodat LGBTI personen, die net als iedereen gebruik van openbare diensten maken en deel uitmaken van gemeenschappen, als volwaardige burgers kunnen worden behandeld.

Het gemeentelijk niveau gaat echter niet alleen over politiek en wetgeving; het is ook de plek waar gemeenschapsvorming plaatsvindt. In een tijd waarin democratie en mensenrechten in zoveel delen van onze regio ter discussie staan, spelen steden een cruciale rol om te zorgen dat LGBTI personen in hun dagelijks leven beschermd worden en er rekening met hen gehouden wordt. ILGA-Europe steunt daarom graag dit initiatief en het werk van Regenboogsteden door bij te dragen aan positieve en concrete veranderingen voor LGBTI personen in steden in heel Europa.

Evelyne Paradis

Executive Director, ILGA-Europe

Het Rainbow Cities Network

Het Rainbow Cities Network (RCN) is een internationaal netwerk van gemeenten die een specifiek LGBTIQ-beleid hebben vastgelegd en die zich actief inzetten tegen discriminatie en voor gelijke rechten van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgender personen, intersekse personen en andere queer personen (LGBTIQ) in hun steden.

De organisatie werd opgericht in 2013 en heeft als doel om steden die gemeentelijk LGBTIQ-beleid uitvoeren samen te brengen en het lokale LGBTIQ-werk te versterken door de uitwisseling van ervaring, expertise en goede werkwijzen.

Achtergrond

Hoewel er veel overeenkomsten zijn in het gemeentelijke werk op het gebied van gelijke kansen of inclusie - vooral binnen het kader van geïntegreerd, strategisch diversiteitsmanagement - is het ontwikkelen en implementeren van LGBTIQ-beleid nog steeds een relatief nieuw verantwoordelijkheidsgebied voor steden. Het is bovendien een taak die meestal slechts aan zeer kleine teams of zelfs aan één enkele persoon wordt toevertrouwd. Daarom is de uitwisseling van expertise met andere gemeenten altijd een waardevol middel gebleken om lokale actie te versterken.

In de afgelopen vijftien jaar hebben zich in verschillende landen nationale netwerken gevormd om deze uitwisseling te bevorderen. Het Rainbow Cities Network heeft dit idee een stap verder doorgevoerd. Voortbouwend op de paradiplomatieke waarde van partnerschap tussen steden is het RCN opgericht als multilateraal netwerk om internationale samenwerking tussen verschillende gemeentelijke overheden die aan LGBTIQ-kwesties werken te bevorderen.

Door een memorandum van overeenstemming te ondertekenen, bevestigen de leden - de Rainbow Cities - hun toewijding aan hun gezamenlijke doel om het leven van LGBTIQ inwoners te verbeteren, zowel in hun eigen steden als door hun deelname aan het netwerk.

Het RCN was aanvankelijk een informeel Europees netwerk, maar als eerste en enige in zijn soort trok het al snel de aandacht van gemeenten buiten Europa die lid wilden worden. Het RCN is, na zich te hebben opengesteld om het werk van lokale overheden op wereldwijde schaal te bevorderen, uitgegroeid tot een voortdurend groeiend professioneel netwerk. Tien jaar na de officiële oprichting is het Rainbow Cities Network trots dat het 46 steden uit 22 landen met elkaar verbindt en zo een brug slaat tussen 4 continenten.

In al die jaren is het doel van de Rainbow Cities hetzelfde gebleven: het bestrijden van discriminatie en het creëren van gelijke kansen voor LGBTIQ personen door gemeentelijke actie. Ook het doel van het netwerk is hetzelfde gebleven: het uitbouwen van lokale expertise door middel van internationale uitwisseling.

Rainbow Cities in Action – het project

Doel

Via zijn leden bundelt het Rainbow Cities Network de expertise van een groot aantal toonaangevende gemeenten bij de ontwikkeling en implementatie van lokaal LGBTIQ-beleid. In de loop der jaren heeft het netwerk een schat aan ervaring, inzichten en voorbeelden van goede werkwijzen verzameld.

De wens om deze kennis te delen, niet alleen onder de leden maar ook met andere steden, en om een drijvende kracht achter verandering te worden die verder reikt dan de grenzen van het netwerk, leidde tot het opzetten van het project Rainbow Cities in Action.

Het doel van het project is om de bestaande kennis van de Rainbow Cities systematisch te bundelen en te verwerken tot een reeks richtlijnen die toegankelijk zijn voor ambtenaren en beleidsmakers van andere gemeenten.

Overzicht

Dankzij de steun van het programma Europe for Citizens van de Europese Unie kon het RCN het werkprogramma in twee fasen opzetten en uitvoeren.

Productieve samenwerking tussen lokale overheden en niet-gouvernementele maatschappelijke belangenorganisaties is essentieel om LGBTIQ-beleid succesvol te kunnen ontwikkelen en implementeren. Om te voldoen aan deze norm moet er worden geluisterd naar de bestaande gemeenschappen, moet hun expertise op dit voor hen bekende terrein worden erkend en moeten ze worden betrokken bij het actief vormgeven van hun steden. Daarom zijn LGBTIQ-belangengroepen actief bij de eerste fase van het project betrokken. Samen met de gemeentelijke projectpartners hebben zij kwesties geïdentificeerd die op lokaal niveau moeten worden aangepakt, maatregelen die door gemeenten moeten worden genomen, en uitdagingen waarmee zij te maken kunnen krijgen.

De tweede fase van het project bestond uit een meer geconcentreerd optreden van de deelnemende steden. Op basis van de resultaten van de eerste fase en hun ervaring met lokale LGBTIQ-acties ontwikkelden zij een matrix van relevante beleidsterreinen, noodzakelijke maatregelen en voorbeelden van goede werkwijzen.

In de loop van twee jaar en verschillende workshopsessies in Brussel, Berlijn, Aarhus, Cork en Kotor hebben de partnersteden uitgebreide beleidsrichtlijnen kunnen ontwikkelen die fungeren als een set hulpmiddelen, niet alleen voor bestaande Rainbow Cities maar ook voor steden die nog geen LGBTIQ-beleid hebben.

LGBTIQ-beleidsrichtlijnen voor gemeenten

Wereldwijd en lokaal verandering doorvoeren

Het creëren van inclusieve en duurzame gemeenschappen voor iedereen is iets wat ons allemaal aangaat. Het aanpakken hiervan is zowel een wereldwijde als een lokale verantwoordelijkheid. Het mag geen verrassing heten dat de doelen van lokaal LGBTIQ-beleid aansluiten bij de lokale implementatie van de 'Sustainable Development Goals' (Duurzame Ontwikkelingsdoelen, SDG's) van de Verenigde Naties.

De Sustainable Development Goals - een oproep tot actie om de planeet te beschermen en het leven en de vooruitzichten van de mensen op de planeet te verbeteren - werden in 2015 door de VN-lidstaten aangenomen. Zij maken onderdeel uit van de Agenda 2030, waarin een plan uiteen wordt gezet om de SDG's tegen 2030 te verwezenlijken en waarin wordt verklaard dat de SDG's voor iedereen gelden en dat de doelstellingen universeel zijn en zowel ontwikkelde landen als ontwikkelingslanden aangaan. In de agenda stelt de VN-Vergadering vast dat nationale regeringen in hun eentje niet in staat zijn om de 17 SDG's en 169 doelstellingen te verwezenlijken en wijst zij lokale overheden aan als vitale actoren voor de succesvolle verwezenlijking ervan. Het principe van wereldwijd denken en lokaal handelen is nog nooit zo belangrijk geweest om verandering te bewerkstelligen. Daarom benadrukt de Agenda 2030 het belang van een inclusieve en gelokaliseerde aanpak voor de implementatie van de SDG's om de gestelde doelstellingen tegen 2030 te halen. Hierbij worden alle lokale overheden uitgenodigd om de SDG's te interpreteren binnen hun eigen context en met het oog op hun eigen uitdagingen, om op die manier duurzaam lokaal beleid te maken dat zowel de lokale als de wereldwijde gemeenschappen ten goede komt.

De SDG's zijn maatstaven voor duurzame gemeentelijke ontwikkeling geworden en kunnen als leidraad voor lokale actie dienen. Dit geldt niet alleen voor de ecologische en economische ontwikkeling, maar ook voor de sociale ontwikkeling van gemeenten. De lokale implementatie van de SDG's sluit aan bij de doelstellingen van lokaal diversiteits-, gelijkheids- en inclusiebeleid. De SDG's kunnen dus ook richting geven aan de focus van het LGBTIQ-beleid; de uitvoering van lokaal LGBTIQ-beleid draagt op zijn beurt bij aan de verwezenlijking van de SDG's.

„Om ongelijkheid te verminderen moet beleid in principe universeel zijn, met aandacht voor de behoeften van achtergestelde en gemarginaliseerde bevolkingsgroepen.”

Eén van de meest centrale SDG's die wordt aangehaald met betrekking tot LGBTIQ-gelijkwaardigheid en -inclusie is Doelstelling 10, die tot doel heeft de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen, ongeacht verschillen, mogelijk te maken en te bevorderen, en discriminatie aan te pakken om samenlevingen om te vormen tot meer inclusieve, gelijke en rechtvaardige systemen die gestoeld zijn op mensenrechten.

Het succesvol aanpakken van LGBTIQ-kwesties op lokaal niveau draagt echter ook bij aan andere doelen. Door te zorgen voor een goede gezondheid en welzijn van hun LGBTIQ inwoners, door de integratie van LGBTIQ op scholen aan te pakken, door de werkloosheid en werkgerelateerde problemen van LGBTIQ personen aan te pakken, door armoede en financiële problemen van LGBTIQ burgers te verminderen en door de gelijkheid van alle genders te bevorderen, richten gemeenten zich op Doelstellingen 1, 3, 5 en 8.

De doelstellingen van lokale LGBTIQ-actie zijn duidelijk in lijn met Doelstelling 11 om steden inclusief, veilig en veerkrachtig te maken en om duurzame steden en gemeenschappen te creëren die iedereen kansen en toegang tot basisvoorzieningen bieden. Deze doelstellingen dragen uiteraard ook bij aan Doelstelling 16, het bevorderen van vreedzame en inclusieve samenlevingen, het bieden van toegang tot het rechtssysteem voor iedereen en het opbouwen van effectieve, verantwoordingsplichtige en inclusieve instellingen op alle niveaus.

„Mensen moeten overal vrij zijn van angst voor alle vormen van geweld en zich veilig kunnen voelen in hun leven, ongeacht hun etniciteit, geloof of seksuele geaardheid.”

De samenwerking van gemeenten via netwerken, zoals het Rainbow Cities Network of andere bestaande stadspartnerschappen, om de vermindering van discriminatie en het creëren van gelijke kansen voor LGBTIQ personen te bevorderen, is een uitstekend voorbeeld van het ontwikkelen van wereldwijde partnerschappen en het verlenen van onderlinge steun om gezamenlijke doelstellingen te bereiken, bijvoorbeeld met betrekking tot Doelstelling 17.

Om het verband tussen de lokale implementatie van de wereldwijde duurzaamheidsdoelstellingen en LGBTIQ-actie te illustreren, wordt in de beschrijving van elk beleidsterrein aangegeven met welke SDG's de kwesties en maatregelen in deze brochure correleren.

De specifieke rol van gemeenten en lokale actie

Gemeenten zijn belast met het uitvoeren van openbare diensten namens en in het belang van hun burgers. Zodoende vervullen ze een speciale rol binnen het democratische systeem. Zij zijn aantoonbaar de overheidsorganisatie die het dichtst bij mensen staat en rechtstreeks diensten verleent in het kader van de specifieke behoeften van hun gemeenschappen als geheel en van individuele leden daarvan.

De verlening van openbare diensten houdt nauw verband met de basisbehoeften, de gezondheid, de veiligheid en het onderwijs van burgers en met de leefbaarheid van steden. Dit betekent dat het beleid en de diensten van gemeenten rechtstreeks van invloed zijn op deze factoren voor de collectieve en individuele leden binnen hun rechtsgebied. Het zijn ook de gemeenten die het meest direct de gevolgen merken van tekortkomingen en ongelijkheden in de opzet en de beschikbaarstelling ervan.

„De relatie van gemeenten met hun inwoners wordt gekenmerkt door directheid en inclusiviteit.”

Het democratische mandaat om openbare diensten aan te bieden gaat gepaard met de sociale consensus dat die diensten voor iedereen beschikbaar moeten zijn, ongeacht eventuele verschillen. Dit betekent dat gemeenten niet alleen verplicht zijn om bepaalde diensten te leveren, maar ook om deze aan al hun burgers te leveren - inclusief inwoners die LGBTIQ zijn.

Deze kenmerken van lokaal bestuur geven gemeenten een cruciale verantwoordelijkheid in het bestrijden van discriminatie van LGBTIQ burgers op lokaal niveau; tegelijkertijd bieden zij hen een overvloed aan middelen om door middel van hun acties gelijke kansen te creëren.

Voor wie is deze brochure bedoeld?

Deze brochure is bedoeld voor alle gemeenten die ernaar streven om diensten aan al hun burgers aan te bieden, inclusief diegenen die LGBTIQ zijn, en om hun steden om te vormen tot meer inclusieve en leefbare gemeenschappen voor iedereen.

Deze beleidsrichtlijnen dienen om steden een idee te geven hoe lokaal LGBTIQ-beleid eruit kan zien. Er worden aanbevelingen gedaan voor aandachtsgebieden, problemen die moeten worden aangepakt en acties die moeten worden uitgevoerd. Daarnaast bevatten ze een selectie van voorbeelden van goede werkwijzen die als sjabloon kunnen dienen voor het ontwikkelen van maatregelen op maat. De aanbevelingen in deze brochure zijn gericht op steden van verschillende grootte, met verschillende middelen en met verschillende functies. Ze zijn bedoeld voor steden die net zijn begonnen met het implementeren van LGBTIQ-maatregelen in hun gemeente en wij hopen dat ze, als een set hulpmiddelen, ook inspiratie kunnen bieden aan steden hier al verder in zijn.

De richtlijnen kunnen worden gebruikt door beleidsmakers, raadsleden en wethouders om nieuw beleid op te stellen, door burgemeesters of gemeentebestuurders om nieuwe doelstellingen voor hun organisatie vast te leggen, maar ook door administratief personeel dat veranderingen probeert te bewerkstelligen via een bottom-up-benadering of eenvoudigweg maatregelen in het eigen verantwoordelijkheidsgebied probeert te implementeren.

Gebruik van deze brochure

Het is belangrijk op te merken dat elke gemeente anders is.

Zelfs binnen de EU en elk van haar lidstaten verschillen gemeenten aanzienlijk, niet alleen in hun omvang en middelen, maar ook in hun organisatiestructuur en in de reikwijdte van hun verantwoordelijkheden. Bovendien opereren zij in zeer verschillende politieke situaties en hebben zij met verschillende politieke beperkingen te maken. De geadresseerden van deze brochure verschillen ook sterk in hoe ver zij al zijn met het terugdringen van discriminatie en het creëren van gelijke kansen voor LGBTIQ personen.

Hoewel alle kwesties en maatregelen die in deze richtlijnen worden beschreven van cruciaal belang zijn, is het Rainbow Cities Network zich er door zijn eigen ervaringen van bewust dat beleidsvorming geen “one size fits all”-kwestie is. Niet elke stad zal in staat zijn om alle beleidsterreinen en alle gepresenteerde problemen aan te pakken of dit op dezelfde manier te doen. Dat betekent echter niet dat zij geen actie kunnen ondernemen.

Rekening houdend met deze verschillende omstandigheden is deze brochure ontworpen als een toolkit die op verschillende manieren kan worden toegepast. Hij kan worden gebruikt als basis voor een systematische aanpak, zoals de implementatie van een uitgebreid gemeentelijk LGBTIQ-beleid of de ontwikkeling van een lokaal actieplan. Hij kan dienen als een kennisbank die gemeenten in staat stelt om individuele maatregelen te implementeren in overeenstemming met hun middelen, beperkingen en verantwoordelijkheden. Ook kunnen afdelingen die verantwoordelijk zijn voor een specifiek beleidsterrein de problemen op dat beleidsterrein aanpakken en maatregelen uitvoeren.

Hoewel een systematische aanpak – het leggen van een solide basis voor gemeentelijk LGBTIQ-werk – de voorkeur verdient en een duurzamer resultaat zou kunnen opleveren, stellen deze beleidsrichtlijnen steden die (nog) geen uitgebreide maatregelen kunnen implementeren ook in staat om te bepalen waar zij zich wel op kunnen richten en welke acties zij wel kunnen ondernemen.

Doelstellingen & maatregelen voor lokale actie

Het verminderen van discriminatie en het creëren van gelijke kansen voor LGBTIQ personen is niet alleen een kwestie van positieve beïnvloeding van de samenleving. Het begint met het erkennen van de behoeften en ook de structurele discriminatie waar LGBTIQ personen vaak het slachtoffer van zijn door de ongelijke behandeling die in het beleid en de procedures van overheidsinstanties is verankerd. Gemeenten die positieve verandering voor LGBTIQ personen in hun gemeenschap willen bewerkstelligen, moeten daarom hun beleid, procedures en dienstverlening kritisch analyseren en aanpassen.

Het succes van deze inspanningen hangt ervan af of een aantal belangrijke doelstellingen kan worden gerealiseerd. Deze kunnen worden samengevat in 4 categorieën of **beleidsonderdelen**:

A. Verantwoordelijkheid & verantwoording

B. Bewustzijn & educatie

C. Toegang & participatie

D. Zichtbaarheid & vertegenwoordiging

Deze aspecten zijn verweven in elk succesvol LGBTIQ-beleid en lopen als een rode draad door elk beleidsterrein heen.

Zowel genderidentiteit als seksuele identiteit vormen een fundamenteel onderdeel van de identiteit van ieder mens. Als zodanig spelen zij, net als elk ander facet van iemands identiteit, een belangrijke rol in veel aspecten van het leven van de desbetreffende persoon; of ze worden een belangrijke factor door de discriminatie die ermee gepaard gaat. Dit geldt voor bijna alle levensfasen, -domeinen of -omstandigheden waarvoor gemeenten gespecialiseerde diensten leveren. Als gevolg hiervan moet lokale LGBTIQ-actie zich richten op problemen op vrijwel elk lokaal beleidsterrein van lokale overheden.

Deze richtlijnen bieden inzicht in de centrale thema's die in het lokale LGBTIQ-beleid aan de orde moeten komen. Het beleid is onderverdeeld in 13 beleidsterreinen, die overeenkomen met de verschillende fasen, domeinen en omstandigheden van het menselijk leven en de respectievelijke gemeentelijke afdelingen die daar doorgaans verantwoordelijk voor zijn.

De 13 **beleidsterreinen** zijn:

- 1. Gemeentelijke LGBTIQ-actie**
- 2. Gezondheid**
- 3. Gezinnen**
- 4. Jeugd**
- 5. Senioren**
- 6. Handicaps & inclusie**
- 7. Culturele diversiteit & migratie**
- 8. Sociale problemen & achterstanden**
- 9. Werkgelegenheid**
- 10. Veiligheid**
- 11. Infrastructuur & openbare ruimte**
- 12. Sport & recreatie**
- 13. Cultuur & geschiedenis**

In de volgende paragrafen wordt dieper ingegaan op elk van de beleidsonderdelen en beleidsterreinen.

Beleidsonderdelen

Er zijn 4 onderdelen waar elk LGBTIQ-beleid rekening mee moet houden. Deze onderdelen vertegenwoordigen centrale concepten en belangrijke doelstellingen die in de lokale LGBTIQ-strategieën verweven moeten zijn.

A. Verantwoordelijkheid & verantwoording

Gemeentelijke LGBTIQ-actie begint met het aanvaarden van verantwoordelijkheid voor alle burgers - inclusief LGBTIQ - en het aanvaarden van de strijd tegen discriminatie en actie voor de inclusie van LGBTIQ personen als een gemeentelijke plicht.

Lokale overheden moeten nagaan met welke problemen LGBTIQ inwoners in hun gemeenschappen te maken hebben, waar hun eigen beleid en diensten rekening houden met LGBTIQ burgers, waar deze over het hoofd gezien of zelfs actief gediscrimineerd worden en op welke andere probleemgebieden buiten hun werkterrein zij wellicht indirect invloed kunnen uitoefenen. Zij moeten strategieën ontwikkelen en implementeren om hun beleid te herzien en hun diensten aan te passen, andere betrokkenen voor zich te winnen en de samenleving positief te beïnvloeden. Tegelijkertijd moeten lokale overheden verantwoording afleggen voor gebieden waar dit nog niet is bereikt. Dit betekent ook dat als LGBTIQ burgers nog steeds met uitsluiting, discriminatie of zelfs geweld te maken hebben, dit wordt erkend en openlijk wordt aangepakt. Het betekent een standpunt innemen vóór LGBTIQ personen in hun steden en hen actieve steun bieden. Uiteindelijk gaat het om het verschaffen van middelen om dit te kunnen doen.

B. Bewustzijn & educatie

Een van de eerste stappen om discriminatie te verminderen en gelijke kansen voor LGBTIQ personen te garanderen is bewustzijn. Zowel bewuste als onbewuste vormen van discriminatie komen vaak voort uit onwetendheid. Dit gebrek aan kennis draagt bij tot directe individuele discriminatie en houdt meer indirecte mechanismen van discriminatie, zoals sociale en institutionele discriminatie, in stand. Daarom is het essentieel dat gemeenten zichzelf - zowel beleidsmakers als medewerkers - informeren over LGBTIQ personen, hun uitdagingen en hun behoeften, om zo discriminatie te verminderen.

Lokale overheden moeten zowel hun eigen organisatie als lokale instellingen, bedrijven en dienstverleners en de samenleving als geheel bewuster maken om te zorgen dat LGBTIQ burgers in hun gemeenschappen zonder discriminatie kunnen leven en dezelfde kansen hebben als anderen om te genieten van de rijkdom van hun steden en hieraan bij te dragen.

C. Toegang & participatie

LGBTIQ burgers hebben hetzelfde recht op vervulling van hun basisbehoeften en op alle diensten en vormen van ondersteuning die hun lokale overheden aanbieden. Gemeenten hebben de plicht om ervoor te zorgen dat LGBTIQ personen toegang hebben tot openbare diensten en deze kunnen gebruiken. Dit betekent dat ze bij het opzetten, aanpassen en verzorgen van diensten rekening moeten houden met LGBTIQ personen en met hun mogelijke uitsluiting, ook als deze onbedoeld is. Openbare diensten LGBTIQ-inclusief maken betekent analyseren waar en waarom

sommige diensten dat niet zijn en maatregelen treffen om dit te verhelpen. Soms betekent dit dat bestaande overheidsdiensten moeten worden aangepast om ze toegankelijk te maken voor LGBTIQ gemeenschappen; soms betekent het dat er specifieke maatregelen moeten worden genomen en dat er specifieke diensten moeten worden aangeboden, gericht op de specifieke omstandigheden en behoeften van LGBTIQ inwoners.

LGBTIQ burgers moeten niet alleen toegang hebben tot de diensten van hun gemeente en hier gebruik van kunnen maken, maar moeten ook kunnen bijdragen en deelnemen aan het actief vormgeven van hun gemeenschap, samen met andere leden van de samenleving.

D. Zichtbaarheid & vertegenwoordiging

Dit beleidsonderdeel is nauw verweven met het vorige onderdeel, omdat het verschillende aspecten van LGBTIQ-integratie betreft. LGBTIQ personen maken deel uit van de diverse gemeenschappen die samen een stadssamenleving vormen en moeten als zodanig worden vertegenwoordigd.

Elke vorm van verbale en visuele communicatie van gemeenten, d.w.z. de taal en afbeeldingen die worden gebruikt om hun bevolking aan te spreken of te vertegenwoordigen, moet er altijd naar streven om een afspiegeling van de hele samenleving te zijn. Dit geldt niet alleen voor de bestuurlijke communicatie. Bij elke openbare dienst waarbij de leden van de samenleving worden vertegenwoordigd of getoond, moet er ook aandacht zijn voor het leven, de ervaringen, de bijdragen en de prestaties van LGBTIQ personen - of het nu gaat om de prentenboeken in kleuterscholen, de collecties van musea, het ondersteunen van lokale kunstenaars, de naamgeving van straten, de inwijding van gedenktekens of de viering van gedenkdagen.

Net als elke andere groep zouden LGBTIQ personen een zichtbaar onderdeel van de samenleving moeten zijn. In plaats van dat LGBTIQ personen zich moeten verstoppen of gebukt gaan onder stigmatisering, zouden lokale overheden LGBTIQ personen moeten portretteren als waardevolle leden van hun gemeenschap.

De vragen die deze beleidsonderdelen oproepen, kunnen dienen als leidraad voor gemeentelijke LGBTIQ-acties: Hebben wij de volledige verantwoordelijkheid aanvaard voor al onze burgers, handelen wij op een verantwoordelijke manier en bieden wij de middelen om onze stad en diensten LGBTIQ-inclusief te maken? Hebben wij onszelf en onze gemeente voorgelicht over het leven van LGBTIQ burgers en zijn wij ons bewust van mogelijke manieren waarop onze acties hen kunnen discrimineren en van manieren om dit op te lossen? Zijn onze diensten toegankelijk voor LGBTIQ burgers en stellen deze hen in staat om deel te nemen aan alles wat onze stad te bieden heeft en om actief vorm te geven aan onze gemeenschap? Zijn LGBTIQ personen een zichtbaar onderdeel van onze samenleving en zijn hun ervaringen, levens en prestaties vertegenwoordigd in onze stad?

Door een beleidsterrein te beoordelen aan de hand van deze beleidsonderdelen en van de vragen die deze oproepen, kan de aandacht op de diverse problemen worden gevestigd en kunnen er maatregelen worden aangewezen om deze aan te pakken.

Om dit te illustreren zijn in deze brochure de kwesties en maatregelen binnen elk beleidsterrein en de voorbeelden van goede werkwijzen gemarkeerd met de kleur van het beleidsonderdeel waarmee ze corresponderen.

Beleidssterreinen

Deze brochure bevat aanbevelingen voor 13 beleidssterreinen die zijn geïdentificeerd als de meest urgente gebieden waarop gemeentelijke actie noodzakelijk is. Elke beschrijving van een beleidssterrein bestaat uit een inleiding over de algemene kwesties en uitdagingen op dat beleidssterrein, een paragraaf over kwesties die door gemeenten moeten worden aangepakt en maatregelen die moeten worden genomen, en een paragraaf met voorbeelden van goede werkwijzen van de Rainbow Cities.

1. Gemeentelijke LGBTIQ-actie

Lokale actie voor LGBTIQ-gemeenschappen is een lokaal beleidssterrein dat vergelijkbaar is met andere beleidssterreinen op het gebied van diversiteit - zoals gemeentelijke actie voor gelijke kansen voor mannen en vrouwen, voor kinderen en ouderen, burgers met een beperking, etnische en religieuze minderheden of burgers met sociale problemen. Om de LGBTIQ-ongelijkheid te bestrijden, moeten lokale overheden dit beleidssterrein actief aanpakken.¹

Lokale overheden die de verantwoordelijkheid voor lokale LGBTIQ-actie op een systematische en allesomvattende manier op zich willen nemen, zullen hun eigen lokale LGBTIQ-beleid en/of LGBTIQ actieplannen willen ontwikkelen en uitvoeren. Hiervoor moeten er zowel financiële als personele middelen worden ingezet, moeten er strategische partners geworven worden en moet de benodigde expertise ingewonnen worden.

Het opzetten van speciale LGBTIQ-afdelingen of het toevoegen van LGBTIQ-functionarissen aan gemeentelijke diversiteitsmanagementstructuren is de meest fundamentele manier om de relevante expertise en middelen binnen de gemeente te waarborgen. Aansluiting bij professionele nationale of internationale netwerken biedt gemeenten extra expertise en creëert synergetische effecten die waardevol kunnen zijn voor lokaal LGBTIQ-werk. Werkgroepen, interdepartementale groepen of rondetafelgesprekken over LGBTIQ-kwesties en -gelijkheid zijn een geweldige manier om bestaande kennis binnen de organisatie van andere lokale belanghebbenden, gevestigde LGBTIQ-gemeenschappen en ngo's te bundelen en aan te boren. Door de LGBTIQ-gemeenschap bij hun werk te betrekken kunnen gemeenten waardevolle inzichten verwerven, belangrijke partners vinden en maatschappelijke participatie aanmoedigen.

Lokale overheden zullen intern aan de slag moeten om hun dienstverlening kritisch te analyseren en aan te passen, en ook extern om hun gemeenten om te vormen tot inclusievere gemeenschappen. Dit houdt in dat antidiscriminatie en gelijke kansen in hun steden worden bevorderd en dat LGBTIQ burgers en -gemeenschappen worden ondersteund en in staat worden gesteld om bij te dragen en actief deel te nemen aan het vormgeven van rijke, leefbare steden voor iedereen.

¹ European Commission (2020) *Union of Equality: LGBTIQ Equality Strategy 2020-2025*.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0698>

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 1.1. Seksuele en genderidentiteit erkennen als centrale diversiteitsdimensies binnen een strategisch gemeentelijk diversiteitsmanagement, voor zover dit aanwezig is
- 1.2. Erkennen dat het aanpakken van elke diversiteitsdimensie even belangrijk is: gender, genderidentiteit, seksuele identiteit, leeftijd, beperkingen & chronische ziekten, economische achtergrond, etnische achtergrond, levensbeschouwing en religie
- 1.3. LGBTIQ-inclusiviteit opnemen in de fundamentele bedrijfswaarden
- 1.4. De burgemeester en het hoogste bestuurlijke niveau ondersteunen bij maatregelen die de LGBTIQ-inclusiviteit van de gemeente als werkgever en als openbare dienstverlener bevorderen
- 1.5. LGBTIQ-beleidsadviseurs of -functionarissen met de benodigde expertise aanstellen en een LGBTIQ-afdeling opzetten die verantwoordelijk is voor het analyseren van de situatie van LGBTIQ personen in de gemeente, de LGBTIQ-inclusiviteit van de openbare dienstverlening van de gemeente evalueren, toezien op het aanpassen hiervan in de richting van meer LGBTIQ-inclusiviteit en de gemeente adviseren over haar LGBTIQ-beleid
- 1.6. Structuren zoals netwerken, werkgroepen, interdepartementale groepen of taakgroepen opzetten met vertegenwoordigers van verschillende afdelingen binnen de overheidsorganisatie die zich inzetten voor de bevordering van LGBTIQ-inclusiviteit binnen gemeentelijke diensten
- 1.7. Een expliciet LGBTIQ-beleid ontwikkelen
- 1.8. Deelnemen aan professionele netwerken voor gemeenten die aan LGBTIQ-integratie werken, en van andere steden leren
- 1.9. Specifieke LGBTIQ-actieplannen opstellen
- 1.10. Gemeentelijke diensten evalueren op hun LGBTIQ-inclusiviteit en deze zo nodig aanpassen
- 1.11. Managers en medewerkers van alle afdelingen trainen met betrekking tot LGBTIQ burgers en onvrijwillige institutionele discriminatie van LGBTIQ burgers, zodat zij hun diensten kunnen evalueren en LGBTIQ-inclusief kunnen maken en zodat zij op de juiste manier met LGBTIQ klanten omgaan
- 1.12. Ondersteuning bieden aan alle afdelingen bij het evalueren en aanpassen van hun diensten, bijvoorbeeld via de gemeentelijke LGBTIQ-beleidsadviseurs
- 1.13. De financiële middelen beschikbaar stellen voor het bevorderen van LGBTIQ-integratie als werkgever en openbare dienstverlener, bijvoorbeeld voor de gemeentelijke LGBTIQ-beleidsadviseurs, het opleiden van personeel, het evalueren en aanpassen van diensten of het implementeren van maatregelen
- 1.14. Overheidsdiensten op alle burgers richten, dus ook op LGBTIQ burgers, d.w.z. mondelinge, schriftelijke en beeldtaal hanteren en officiële formulieren ontwerpen waarop alle genders en LGBTIQ personen, relaties en gezinnen vertegenwoordigd zijn
- 1.15. Speciale logo's en campagnes ontwikkelen om LGBTIQ-inclusiviteit en -ondersteuning uit te dragen
- 1.16. Structuren opzetten zoals ronde tafels, netwerken, taakgroepen of focusgroepen met vertegenwoordigers van de lokale overheid, de gemeenteraad, andere lokale belanghebbenden en de LGBTIQ-gemeenschap om aan LGBTIQ-kwesties in de gemeente te werken
- 1.17. Zorgen voor politieke participatie van LGBTIQ burgers door middel van regelmatige participatievormen, zoals regelmatige rondetafelgesprekken en participatievormen voor het ontwikkelen van actieplannen of het creëren van specifieke maatregelen

1.18. De lokale LGBTIQ-gemeenschap en -ngo's erkennen als waardevolle partners en gebruikmaken van de expertise van de lokale LGBTIQ-gemeenschap voor de ontwikkeling en de implementatie van gemeentelijke maatregelen

1.19. Steun en financiering bieden aan lokale LGBTIQ-gemeenschappen, LGBTIQ-centra, LGBTIQ-jongerencentra, LGBTIQ-adviescentra, zelfhulp- en lotgenotengroepen, ngo's enz.

1.20. Samenwerkingsverbanden aangaan gezamenlijke maatregelen uitvoeren met belanghebbenden uit de LGBTIQ-gemeenschap

1.21. Een contactpersoon of verbindingsfunctionaris aanstellen, bijvoorbeeld de gemeentelijke LGBTIQ-beleidsadviseurs, waar LGBTIQ-ngo's en burgers ideeën kunnen inbrengen, problemen kunnen melden enz.

1.22. Een telefonische hulplijn beheren of ondersteunen en financieren waar LGBTIQ burgers vragen kunnen stellen of discriminatie op grond van seksuele en genderidentiteit of -expressie kunnen melden

1.23. Een intersectionele benadering hanteren en rekening houden met LGBTIQ-ngo's, en hen uitnodigen om deel te nemen aan andere gemeentelijke processen, bijv. rondetafelgesprekken, werkgroepen, het ontwikkelen van actieplannen voor andere onderwerpen zoals gezinnen, jongeren, ouderen, culturele diversiteit enz.

1.24. Erkenning tonen voor de bijdrage van lokale LGBTIQ-organisaties en individuen, bijvoorbeeld door ze uit te nodigen voor een receptie in het stadhuis en/of bij de burgemeester om ze te bedanken voor hun bijdragen

1.25. LGBTIQ-organisaties en individuen in aanmerking nemen voor de uitreiking van prijzen aan organisaties of individuen die een grote bijdrage aan de gemeente hebben geleverd

1.26. Steun betuigen aan LGBTIQ burgers en LGBTIQ-kwesties door middel van officiële verklaringen, regelmatige persberichten, het hijsen van vlaggen op belangrijke data voor de LGBTIQ-gemeenschap, en het deelnemen aan LGBTIQ-evenementen zoals de plaatselijke Pride Parade

1.27. Opkomen en het solidariteit tonen voor LGBTIQ burgers bij incidenten die de LGBTIQ-gemeenschap betreffen, bijv. door persberichten, het halfstok hijsen van vlaggen en het deelnemen aan wakes

1.28. LGBTIQ-centra, -jeugdcentra, -adviescentra, -kunstcentra enzovoort opnemen in de lijst van lokale instellingen, bijv. op de website van de gemeente of in informatiemateriaal over de betreffende onderwerpen

1.29. LGBTIQ-evenementen opnemen in gemeentelijke evenementenkalenders, bijvoorbeeld op de website van de gemeente

1.30. Bestaande internationale relaties, zoals samenwerkingsverbanden van steden of internationale netwerken van gemeenten, benutten om de gemeentelijke LGBTIQ-integratie in andere steden aan te moedigen en andere steden bij hun inspanningen te ondersteunen

1.31. Maatregelen bedenken en implementeren om actief de situatie van LGBTIQ burgers in de gemeente te verbeteren op terreinen die buiten de directe invloed van de gemeente liggen, d.w.z. buiten gemeentelijke diensten om, door het goede voorbeeld te geven, het bewustzijn te vergroten, informatie te verstrekken en ondersteuning te bieden aan andere lokale instellingen, bedrijven en dienstverleners

1.32. Maatregelen bedenken en implementeren om het bewustzijn te vergroten, informatie te verstrekken en de samenleving positief te beïnvloeden

→ Zie de maatregelen op de volgende twaalf beleidsterreinen voor kwesties en maatregelen die op de verschillende terreinen moeten worden geïmplementeerd om de integratie van LGBTIQ binnen gemeentelijke diensten en in de gemeente zelf te bevorderen.

→ Zie voor de maatregelen om een LGBTIQ-inclusieve werkgever te worden de maatregelen bij het beleidsterrein *Werkgelegenheid*.

Voorbeelden van goede werkwijzen

Een hulplijn opzetten voor LGBTIQ burgers

De stad Esch-sur-Alzette heeft een hulplijn opgezet waar het publiek anoniem LGBTIQ-kwesties kan melden of vragen kan stellen. Een opgenomen bericht vraagt de beller om een contactnummer of e-mailadres en een tijdstip waarop contact kan worden opgenomen achter te laten, voor het geval de beller op de hoogte wil worden gebracht van het gemelde probleem of de vraag. Een speciale medewerker van de stad luistert naar de berichten en stuurt ze door naar de partner-ngo die het meest geschikt is om de berichten te beantwoorden. In het geval van haatdragende taal of LGBTIQ-fobische situaties moedigen medewerkers de beller aan om een anoniem aangifteformulier in te vullen op de website van het Centrum voor Gelijke Behandeling om zo bij te dragen aan het verzamelen van gegevens. De telefoonlijn is opgezet door de stad en wordt momenteel bediend door stadsmedewerkers. In de toekomst zal het monitoren van de gesprekken worden overgedragen aan een nationale ngo met speciaal personeel.

Esch-sur-Alzette

Gerelateerde maatregel: 1.22

Een gebied uitroepen tot LGBTIQ Freedom Zone - verklaringen ondertekenen om LGBTIQ-personen wereldwijd te steunen

In juli 2021 werd de stad Mannheim één van de eerste steden in Europa die zichzelf uitriep tot LGBTIQ Freedom Zone. Hiermee volgde de stad Mannheim een overeenkomstige resolutie van het Europees Parlement op 11 maart 2021, naar aanleiding van een steeds homovijandiger beleid, vooral door de regeringen in Polen en Hongarije. Door de stad uit te roepen tot LGBTIQ Freedom Zone wordt een zichtbaar signaal afgegeven voor openheid en respectvol samenleven in diversiteit en wordt er een rode kaart gegeven aan groepsgerelateerde discriminatie. Met deze verklaring verbindt de stad Mannheim zich ook tot openbare maatregelen om de rechten van LGBTIQ personen te bevorderen en te beschermen.

Mannheim

Gerelateerde maatregel: 1.26

SISTER CITIES STAND TOGETHER - uitwisselingsprogramma voor activisten en lokale overheden

De stad Keulen biedt een internationaal uitwisselingsprogramma voor LGBTIQ-activisten uit haar zustersteden. Elk jaar bezoekt een groep internationale gasten Keulen tijdens de Keulse Pride. Tot nu toe zijn er activisten gekomen uit Katowice, Polen; Cluj-Napoca, Roemenië; Volgograd, Rusland; Tunis, Tunesië; Istanbul, Turkije; Barcelona, Spanje; Liverpool, VK; Lille, Frankrijk; Turku, Finland; Tel Aviv, Israël; en Rio, Brazilië.

Omgekeerd hebben afgevaardigden uit Keulen meerdere keren de Cluj Pride en de Katowice Pride bezocht om internationale solidariteit te tonen en duurzame relaties op te bouwen. Het programma dient ook voor de uitwisseling van kennis. Het bezoek van vertegenwoordigers van de stad Katowice bracht een dialoog op gang over diversiteit en minderhedenkwesties en projecten zoals de queer jeugd en LGBTIQ-adviescentra in Keulen. Vertegenwoordigers van de stad en de politie van Cluj-Napoca zijn naar Keulen gekomen om meer te leren over de organisatie van de Keulse Pride en tegelijkertijd de banden tussen hun activisten en de lokale overheid aan te halen.

Cologne

Gerelateerde maatregel: 1.30

2. Gezondheid

De discriminatie die LGBTIQ personen ervaren kan een aanzienlijke impact hebben op hun fysieke, mentale en seksuele gezondheid. Tegelijkertijd zorgen barrières die gebaseerd zijn op diezelfde discriminatie ervoor dat LGBTIQ patiënten niet de gezondheidszorg ontvangen die zij nodig hebben.

De Europese Unie heeft vastgesteld dat ongelijkheden op gezondheidsgebied vermijdbare, oneerlijke verschillen in gezondheid zijn, die sterk beïnvloed worden door sociale, economische en milieuvariabelen, en die door overheidsbeleid kunnen en moeten worden aangepakt.¹ Het verminderen van ongelijkheid op gezondheidsgebied is een belangrijke doelstelling van zowel de gezondheidsstrategie van de EU als de SDG's van de VN en het is de verantwoordelijkheid van elk bestuursniveau om actief te werken aan het tegengaan van de structurele ongelijkheid in de gezondheid van de bevolking. Gemeenten moeten eerst inzicht krijgen in de bestaande belemmeringen voor kansen op het gebied van gezondheid en vervolgens mogelijke belemmeringen verminderen. Het gaat hierbij zowel om belemmeringen waarmee gezondheidswerkers te maken krijgen bij het verlenen van zorg aan LGBTIQ personen, als om belemmeringen voor LGBTIQ personen wanneer zij gebruik maken van de gezondheidszorg of hiertoe toegang proberen te krijgen. Dit zal de kansen van burgers op een langer, gezonder en uiteindelijk leefbaarder leven vergroten.

Schadelijke medische praktijken zoals niet-vitale chirurgie of medische ingrepen bij intersekse kinderen en adolescenten zonder hun persoonlijke en volledig geïnformeerde toestemming (intersekse genitale verminking), gedwongen medische ingrepen bij transgender personen en bekeringspraktijken gericht op LGBTIQ personen maken de problemen op het gebied van LGBTIQ-gezondheid nog ingewikkelder en moeten door lokale overheden in hun rechtsgebied worden aangepakt.²

Veel andere beleidsterreinen spelen eveneens een rol op het gebied van gezondheid. Ongelijke toegang tot reproductieve gezondheid heeft een negatieve invloed op LGBTIQ families en dus op het beleidsterrein Families. Studies tonen aan dat LGBTIQ personen, die ook deel van andere gemarginaliseerde groepen uitmaken, bijzonder kwetsbaar zijn voor gezondheidsongelijkheid.³ Daarom zal het aanpakken van problemen op de beleidsterreinen *Jeugd, Senioren, Culturele diversiteit & migratie, Handicaps & inclusie* en *Sociale problemen & achterstanden* ook de algehele gezondheid van de samenleving in een gemeente ten goede komen.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 2.1. Gemeentelijke gezondheidsdiensten toegankelijk maken voor LGBTIQ personen door de training van personeel enz.
- 2.2. Informatie en training aanbieden aan lokale zorgverleners om LGBTIQ-bewuste diensten te verlenen
- 2.3. Specifieke LGBTIQ-gezondheidscentra ondersteunen en financieren
- 2.4. Psychologische gezondheidszorg toegankelijk maken voor LGBTIQ personen door training van personeel enz.
- 2.5. Verplichte training aanbieden aan adviesdiensten en -centra in opdracht van de gemeente

¹ European Commission (2009) *Solidarity in Health. Reducing Health Inequalities in the EU.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0567>

² European Commission (2020) *Union of Equality. LGBTIQ Equality Strategy 2020-2025.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0698>

³ European Commission (2017) *Health4LGBTI. Reducing Health Inequalities Experienced by LGBTI People. State-of-the-Art Synthesis Report.* https://health.ec.europa.eu/system/files/2020-02/stateofart_report_en_0.pdf

- 2.6. Informatie en training geven aan plaatselijke psychologische-zorgverleners, adviescentra en hulplijnen om LGBTIQ-bewuste zorg te bieden
- 2.7. Specifieke LGBTIQ-adviescentra ondersteunen en financieren
- 2.8. LGBTIQ burgers begeleiden die te maken hebben met minderheidsstress of geestelijke gezondheidsproblemen in verband met hun seksuele of genderidentiteit
- 2.9. Certificaten of keurmerken uitreiken aan zorgverleners of adviescentra die training hebben gevolgd en oog hebben voor LGBTIQ cliënten
- 2.10. Informatie over LGBTIQ-bewuste zorgverleners en adviescentra verschaffen aan LGBTIQ burgers via brochures of websites
- 2.11. Platforms creëren voor lokale aanbieders van lichamelijke en geestelijke gezondheidszorg om expertise over LGBTIQ-gezondheidszorg uit te wisselen, zoals netwerken, rondetafelgesprekken en kwaliteitskringen
- 2.12. LGBTIQ-bewuste lokale aanbieders van lichamelijke en geestelijke gezondheidszorg uitnodigen om deel te nemen aan LGBTIQ-specifieke rondetafelgesprekken, taakgroepen, focusgroepen enz.
- 2.13. Professionele lezingen of conferenties organiseren of ondersteunen over LGBTIQ-kwesties in de context van gezondheidszorg voor specifieke groepen binnen de gezondheidszorg, zoals huisartsen, verpleegkundigen, gynaecologen, verloskundigen, psychiaters en psychologen
- 2.14. Samenwerken met aanbieders van officiële beroepsopleidingen en vervolgoopleidingen voor professionals in de lichamelijke en geestelijke gezondheidszorg om training aan te bieden over LGBTIQ cliënten en LGBTIQ-specifieke medische behoeften
- 2.15. Uitgebreide seksuele voorlichting aanbieden over diverse vormen van seksualiteit, positieve seksualiteit, veiligere seks, toestemming, preventie van seksueel overdraagbare aandoeningen en risico's die gepaard gaan met bepaalde vormen van seksuele activiteit, met name maar niet uitsluitend voor jongeren
- 2.16. Campagnes over seksuele gezondheid en preventie organiseren of ondersteunen
- 2.17. Het bewustzijn vergroten en informatie verschaffen over seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's)
- 2.18. Laagdrempelige toegang bieden tot gratis middelen voor veiligere seks, zoals voorbehoedmiddelen, vaccinaties, profylaxe vóór blootstelling (PvB) of behandeling als preventie (BaP)
- 2.19. Seksuele gezondheidsdiensten en anonieme tests op seksueel overdraagbare aandoeningen aanbieden of financieren
- 2.20. Begeleiding voor mensen met een soa of hiv aanbieden of financieren
- 2.21. Maatregelen implementeren tegen de stigmatisering van mensen met hiv
- 2.22. Verklaringen ondertekenen waarin publiekelijk wordt toegezegd de hiv-epidemie te bestrijden en stigmatisering tegen te gaan, zoals Fast-Track Cities of #workingpositively
- 2.23. Netwerken, rondetafelgesprekken, werkgroepen of focusgroepen met relevante lokale belanghebbenden - gezondheidsafdelingen, artsen, apotheken, de gemeenschap enz. - initiëren of ondersteunen met betrekking tot hiv en soa's
- 2.24. Het bewustzijn vergroten en informatie verschaffen over risicovolle seksuele activiteiten zoals chemseks
- 2.25. Begeleiding aanbieden of financieren voor mensen die zich bezighouden met risicovolle seksuele activiteiten, zoals chemseks, of die daarmee willen stoppen
- 2.26. Begeleiding voor slachtoffers van bekeringstherapie aanbieden of financieren

2.27. Toegang bieden tot transitiegerelateerde gezondheidszorg en therapie voor transburgers, zoals hormonale of chirurgische behandeling of spraaktherapie

2.28. Begeleiding en ondersteuning bieden voor transburgers tijdens hun transitie

2.29. Het bewustzijn vergroten en trainingen en informatie aanbieden over diversiteit van genderkenmerken en nietvitale chirurgie of medische ingrepen bij intersekse kinderen en adolescenten (intersekse genitale verminking)

2.30. Manieren onderzoeken om nietvitale chirurgie of medische ingrepen bij intersekse baby's, kinderen en jongeren in lokale ziekenhuizen te voorkomen (intersekse genitale verminking)

2.31. Informatie- en ondersteuningsstructuren aanbieden voor ouders met intersekse kinderen

2.32. Intersekse burgers en hun families begeleiden

→ Zie voor maatregelen met betrekking tot reproductieve gezondheid het beleidsterrein *Gezinnen*.

Voorbeelden van goede werkwijzen

LGBTIQ-bewustzijnstrainingen voor medische professionals

In vergelijking met de rest van de bevolking geven LGBTIQ personen vaak aan een slechtere geestelijke gezondheid, een lagere levenskwaliteit en een algeheel verminderd welzijn te hebben. Er zijn verschillende gezondheidsproblemen waarbij zij niet voldoende ondersteuning krijgen. De huisarts is een belangrijke locatie en een laagdrempelig contactpunt voor LGBTIQ personen. Huisartsen zijn cruciale partners in het overbruggen van de gezondheidskloof voor deze groep. Daarom heeft de Stad Oostende een webinar opgezet over LGBTIQ-kwesties en genderbewuste gezondheidszorg voor huisartsen en andere medische professionals zoals apothekers, kinesisten en ergotherapeuten. De webinar richt zich op de communicatie tussen hulpverlener en patiënt en begeleidt hulpverleners bij het navigeren door de taboes en uitdagingen waar LGBTIQ patiënten mee te maken hebben. Het helpt medische professionals om meer aandacht te besteden aan hun zorg, hun zorgen en hun specifieke behoeften. Op deze manier kunnen er drempels om hulp bij huisartsen te zoeken worden weggenomen en kunnen gezondheidsproblemen worden verminderd.

Oostende

Gerelateerde maatregel: 2.2

Gezondheidsondersteuning voor jonge LGBTIQ personen

De stad Bergen heeft een expertgroep opgericht voor jongeren die gezondheidsgerelateerde vragen of zorgen hebben in verband met hun genderidentiteit, seksuele identiteit of seksualiteit. Deze groep is gevestigd in het jeugdgezondheidscentrum in Bergen en bestaat uit een arts en twee verpleegkundigen met relevante vervolgoopleidingen op het gebied van gender en seksualiteit. Het team biedt zowel verkennende gesprekken als laagdrempelige behandelingen aan.

Bergen

Gerelateerde maatregel: 2.3

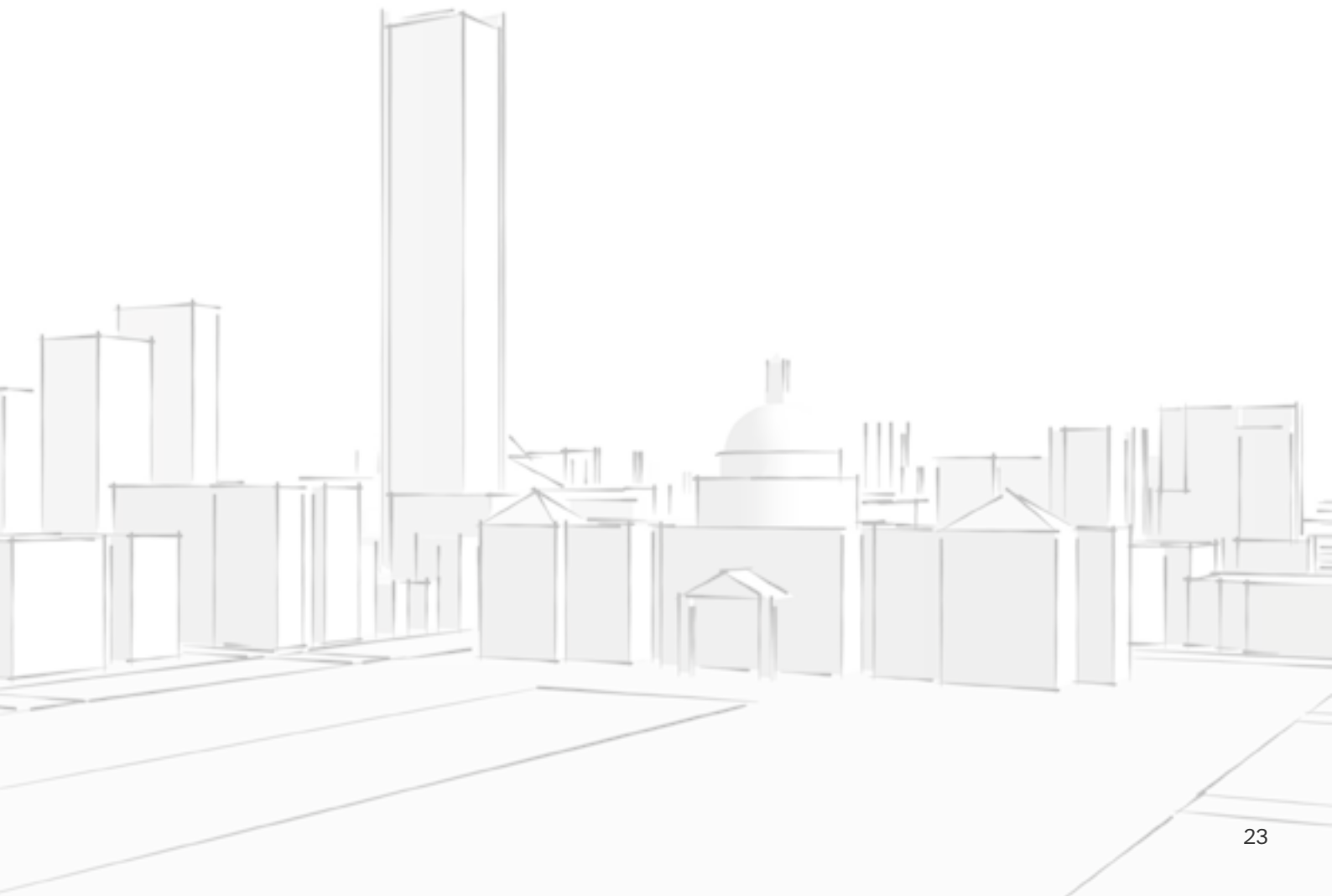
LEGEBITRA – financiering van preventie-, test- en ondersteuningsmaatregelen voor hiv en soa's

De stad Ljubljana cofinanciert het door ngo's uitgevoerde programma Legebitra dat preventie-, test- en ondersteuningsmaatregelen voor hiv en andere soa's uitvoert. Het programma werd in 2005 ontwikkeld om preventieactiviteiten aan te bieden aan mannen die seks hebben met mannen (MSM). Het is sindsdien uitgebreid met testen op hiv, syfilis, gonorrhoe, hepatitis B en C voor MSM, in samenwerking met de Kliniek voor Infectieziekten van het Universitair Medisch Centrum Ljubljana en het Instituut voor Immunologie en Microbiologie van de Faculteit Geneeskunde van de Universiteit van Ljubljana. Testen kan op verschillende locaties in Ljubljana en in tien andere steden in Slovenië. Ongeveer 20% van de jaarlijks ontdekte gevallen van hiv wordt via het Legebitra-testprogramma ontdekt. Legebitra biedt ook uitgebreide juridische en psychosociale ondersteuning aan mensen met hiv.

Ljubljana

Gerelateerde maatregel: 2.19

3. Gezinnen

De wettelijke erkenning van huwelijken tussen personen van hetzelfde geslacht, geregistreerde partnerschappen en de rechten die daaraan verbonden zijn - zoals verblijfsrecht, voogdij en adoptie, belastingrecht, erfrecht, contractrecht, wettelijke vertegenwoordiging en verzekeringen - verschillen sterk tussen de verschillende landen, net als de sociale acceptatie en behandeling van LGBTIQ stellen.

LGBTIQ gezinnen en LGBTIQ personen die een gezin willen stichten, worden vaak geconfronteerd met talrijke vormen van structurele discriminatie en dagelijkse uitdagingen.¹ LGBTIQ personen hebben niet dezelfde toegang tot reproductieve gezondheidszorg als vele anderen, of hun reproductiemiddelen zijn gecriminaliseerd, zoals het draagmoederschap bij homoseksuele mannen. Het niet erkennen van één van de ouders kan leiden tot echte problemen, van het in aanmerking komen voor ouderschapsverlof, het kunnen ophalen van je kind van de kleuterschool of het nemen van belangrijke medische beslissingen. Het lange adoptieproces van hun eigen kinderen onderwerpt LGBTIQ personen aan onnodige controles en invasieve procedures, wat stress veroorzaakt voor zowel ouders als kinderen. Transpersonen, non-binaire personen en intersekse personen hebben te maken met nog meer beperkingen van hun reproductieve rechten en de erkenning van hun ouderschap, maar ook met dagelijkse discriminatie van henzelf en hun gezinnen.

Veel parameters voor de erkenning en de rechten van koppels en gezinnen komen voort uit nationale wetgeving, maar het zijn de lokale overheden die deze wetgeving op lokaal niveau en in het leven van hun burgers uitvoeren. Hoewel er geen twijfel over kan bestaan dat gemeenten de nationale wetgeving moeten implementeren, hebben zij doorgaans vrijheden in de manier waarop zij deze vertalen naar hun lokale praktijk. Zij kunnen zich bewust worden van de gevolgen die wetgeving en administratieve procedures voor LGBTIQ stellen en gezinnen hebben, en van de vooroordelen en discriminatie waarmee zij te maken hebben. Deze gemeenten kunnen dan meer respectvolle processen creëren, hun personeel en de samenleving bewuster maken, en hun diensten, zoals de burgerlijke stand, adoptie- en pleegzorgdiensten, gezinsondersteunende diensten, kinderwelzijnsdiensten en kleuterscholen, zodanig inrichten dat er adequaat en respectvol met diverse gezinnen wordt omgegaan.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 3.1. Verschillende gezinsvormen erkennen en een gelijke behandeling ervan nastreven, zoals ongehuwde stellen, stellen met een geregistreerd partnerschap, gehuwde paren, polyamoreuze relaties met of zonder kinderen, alleenstaande ouders, samengestelde gezinnen en gezinnen bestaande uit meer dan twee ouders
- 3.2. Gelijke kansen bieden voor LGBTIQ personen die een geregistreerd partnerschap sluiten of trouwen
- 3.3. Ambtenaren van de burgerlijke stand en andere ambtenaren die de registratie van geregistreerde partnerschappen of een huwelijk tussen mensen van hetzelfde geslacht of mensen met verschillende genders uitvoeren of afhandelen, trainen in LGBTIQ-bewustzijn
- 3.4. LGBTIQ-inclusieve taal gebruiken in officiële communicatie, formulieren en documenten, zoals de termen partner, echtgenoot en ouder in plaats van man, vrouw, moeder of vader
- 3.5. Zorgen dat er gemeentelijke gezinsdiensten en aanbiedingen voor gezinnen komen die LGBTIQ-inclusief zijn, zoals gezinskaarten, gezinskortingen en recreatieve activiteiten voor gezinnen
- 3.6. Het bewustzijn vergroten bij, en trainingen aanbieden aan, medewerkers van gemeentelijke gezinsdiensten, ondersteunende diensten voor kinderen, adoptiediensten en kleuterscholen

¹ European Union (2020) *Final Report 2015-2019 on the List of Actions to Advance LGBTI Equality*. https://commission.europa.eu/system/files/2020-05/report_list_of_actions_2015-19.pdf

- 3.7. Het bewustzijn vergroten bij, en trainingen aanbieden aan, medewerkers van dienstverleners zoals particuliere kleuterscholen die in opdracht van de gemeente werken
- 3.8. Regenbooggezinnen en LGBTIQ personen die een gezin willen stichten begeleiden, inclusief juridische, medische en psychologische aspecten
- 3.9. Toegang bieden tot reproductieve gezondheid voor LGBTIQ gezinnen
- 3.10. Het bewustzijn vergroten en informatie verschaffen over diverse genders en gezinssamenstellingen, en zorgverleners trainingen aanbieden op het gebied van zwangerschap, prenatale zorg, geboorte en postnatale zorg om adequaat om te gaan met LGBTIQ gezinnen en -zwangerschappen
- 3.11. Informatie verschaffen over reproductieve rechten en zwangerschappen van transgender personen en interseksuelen
- 3.12. Adoptie en pleegzorg openstellen voor LGBTIQ gezinnen
- 3.13. Centra voor regenbooggezinnen en ngo's die werken met of voor regenbooggezinnen ondersteunen en financieren
- 3.14. De ondersteuning van regenbooggezinnen vanuit lotgenoten en de gemeenschap versterken
- 3.15. LGBTIQ-gezinsorganisaties integreren in stadsbrede adviescommissies voor gezinnen enz.
- 3.16. Zorgen dat verschillende gezinsvormen en regenbooggezinnen vertegenwoordigd zijn in de officiële gemeentelijke communicatie, gezinsmusea, boeken in bibliotheken of kleuterscholen enz.
- 3.17. Zichtbaarheid van regenbooggezinnen creëren via campagnes, openbare evenementen enz.
- 3.18. Steun betuigen aan diverse gezinsvormen en regenbooggezinnen, bijvoorbeeld bij speciale gelegenheden zoals Family Equality Day

→ Zie voor de aanbevolen maatregelen voor gezinnen met intersekse kinderen het beleidsterrein *Gezondheid*.

Voorbeelden van goede werkwijzen

Ambtenaren van de burgerlijke stand opleiden voor het sluiten van partnerschappen tussen personen van hetzelfde geslacht

Sinds de wet op het levenspartnerschap voor koppels van hetzelfde geslacht in 2021 werd aangenomen in Montenegro, wordt de stad Kotor vaak gekozen als trouwlocatie. Om te zorgen dat de ambtenaren van de burgerlijke stand die de huwelijken voltrekken op de hoogte zijn en in staat zijn om op respectvolle en passende wijze om te gaan met paren van hetzelfde geslacht, krijgen de ambtenaren van de burgerlijke stand van Kotor aanvullende training om geïnteresseerden zo goed mogelijk te adviseren over het huwelijk.

Kotor

Gerelateerde maatregel: 3.3

Advies & begeleiding voor regenbooggezinnen

LGBTIQ personen die een gezin willen stichten, worden geconfronteerd met een breed scala aan structurele discriminatie en uitdagingen, zowel bij het stichten van een gezin als in het latere gezinsleven. De communicatie met ziekenhuizen, overheidsinstanties, kinderdagverblijven, kleuterscholen en scholen en de omgang met vele andere situaties wordt vaak een ontmoedigende en emotioneel veeleisende aangelegenheid. Om koppels en gezinnen te helpen, verzorgt de stad Hannover een advies- en begeleidingsdienst, die hen adviseert bij juridische, bureaucratische en praktische kwesties, die de bijkomende psychologische stress erkent en die hen in contact brengt met groepen van andere regenbooggezinnen voor het uitwisselen van ervaringen als bron van wederzijdse ondersteuning.

Hannover

Gerelateerde maatregel: 3.8

Evenementen voor regenbooggezinnen organiseren op International Family Equality Day (IFED)

De International Family Equality Day (IFED) vindt jaarlijks plaats op de eerste zondag in mei en heeft als doel om de aandacht te vestigen op de behoeften van regenbooggezinnen en om zichtbaarheid te creëren voor de diversiteit van gezinssamenstellingen. Op IFED is er al enkele jaren een succesvolle samenwerking tussen een lokale groep die regenbooggezinnen ondersteunt en de stad Mannheim. Regenbooggezinnen worden uitgenodigd om tijdens een barbecue in het stadspark hun ervaringen uit te wisselen.

Er wordt kinderopvang georganiseerd zodat de kinderen ook een leuke tijd hebben en andere kinderen leren kennen die in regenbooggezinnen opgroeien.

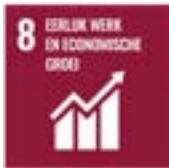
Mannheim

Gerelateerde maatregel: 3.18

4. Jeugd

LGBTIQ jongeren worden met veel uitdagingen geconfronteerd die te maken hebben met hun seksuele of genderidentiteit, terwijl zij tegelijkertijd de essentiële en toch al veeleisende kindertijd en adolescentie doorlopen. Zij ervaren een gebrek aan rolmodellen, heteronormatieve verwachtingen in hun romantische interesses, starre en beperkende binaire opvattingen over gender en genderrollen, vooroordelen en afwijzing door leeftijdsgenoten of familie en een vijandige omgeving op school. Hoewel studies suggereren dat de situatie enigszins is verbeterd, hebben veel LGBTIQ jongeren meer kans dan hun leeftijdsgenoten om op school te maken te krijgen met pesten of andere vormen van agressie.¹

LGBTIQ jongeren presteren slechter of stoppen vaker met school dan hun leeftijdsgenoten, hebben vaker last van geestelijke gezondheidsproblemen, zoals automutilatie en zelfmoordgedachten, of drugsmisbruik, en zijn kwetsbaarder voor dakloosheid.

Op basis van zijn meest recente onderzoek roept het Fundamental Rights Agency de EU en haar lidstaten op maatregelen te nemen om een veilige en ondersteunende omgeving voor LGBTIQ jongeren op school te creëren, scholen en leraren te helpen om ervaringen uit te wisselen, pesten van LGBTIQ leerlingen tegen te gaan en te zorgen dat onderwijsmateriaal het leven van LGBTIQ op een positieve manier weergeeft.² Maar er zijn nog veel meer maatregelen die gemeenten kunnen nemen. Zij kunnen veilige ruimten bieden voor LGBTIQ jongeren buiten school, gemeentelijke voorzieningen zoals kleuterscholen of jeugdcentra LGBTIQ-inclusief maken, maatschappelijk werkers die met jongeren of gezinnen te maken hebben bewust maken van LGBTIQ jongeren en hun uitdagingen, problemen als drugsmisbruik onder jongeren of dakloosheid aanpakken, LGBTIQ jongeren ondersteunen via mentorprogramma's enzovoort.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 4.1. Het bewustzijn vergroten en informatie over queer jongeren verschaffen aan kinderdagverblijven, peuterspeelzalen, scholen, jongerencentra enz.
- 4.2. Zorgen dat gemeentelijke voorzieningen voor jonge kinderen, zoals kinderdagverblijven en kleuterscholen, LGBTIQ-inclusief zijn door personeel op te leiden, educatief materiaal aan te bieden enz.
- 4.3. Zorgen dat scholen LGBTIQ-inclusieve ruimten worden door leraren en schoolpersoneel op te leiden, lesmateriaal en lesprogramma's over LGBTIQ personen en levens aan te bieden, enz.
- 4.4. Ngo's ondersteunen en financieren die leraren en onderwijsprofessionals voorlichten over LGBTIQ-kwesties
- 4.5. Ngo's ondersteunen en financieren die voorlichting geven aan leerlingen op scholen
- 4.6. Zorgen dat er in lesmateriaal en lesprogramma's aandacht is voor de diversiteit van biologische sekse, gender, genderrollen en -uitdrukkingen, seksuele voorlichting over LGBTIQ-seksualiteiten, positieve beelden van LGBTIQ personen, historisch belangrijke LGBTIQ-gebeurtenissen, bijdragen van LGBTIQ personen aan wetenschap, politiek, literatuur, kunst, muziek enz.

¹ ILGA (2022) *Intersections. Diving into the FRA LGBTI II Survey Data. Youth.*
<https://www.ilga-europe.org/report/intersections-youth-diving-into-the-fra-lgbti-ii-survey-data/>

² European Union Agency for Fundamental Rights (2020) *A Long Way to Go for LGBTI Equality. EU-LGBTI II.*
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra_2020-lgbti-equality-1_en.pdf

- 4.7. Schooldecanen trainen met betrekking tot de uitdagingen en worstelingen van LGBTIQ jongeren, zodat zij problemen kunnen herkennen en LGBTIQ jongeren die het moeilijk hebben kunnen helpen
- 4.8. Zorgen dat gemeentelijke jeugdcentra LGBTIQ-inclusieve ruimtes worden door personeel op te leiden, educatief materiaal en contactinformatie te verstrekken aan LGBTIQ ngo's en ondersteuningsstructuren enz.
- 4.9. Zorgen dat de fysieke infrastructuur die door kinderen en jongeren wordt gebruikt in scholen, jeugdcentra, sportfaciliteiten enzovoort, zoals toiletten, kleedkamers of doucheruimtes, genderinclusief is, d.w.z. toegankelijk en veilig te gebruiken voor jongeren van alle genders
- 4.10. Scholen, jeugdcentra enzovoort aanmoedigen om LGBTIQ-inclusiviteit te uiten door middel van hun communicatie, het hijsen van vlaggen, muurschilderingen, speciale evenementen enz.
- 4.11. Certificaten of keurmerken uitreiken aan kleuterscholen, scholen, jeugdcentra enzovoort die trainingen hebben gevolgd en LGBTIQ-inclusieve ruimten zijn
- 4.12. Informatie, contactpersonen, adviseurs, gezondheidsprofessionals, steungroepen enzovoort ter beschikking stellen voor LGBTIQ jongeren met vragen over hun seksuele of genderidentiteit of gerelateerde vragen over hun gezondheid of seksualiteit
- 4.13. Veilige ruimten voor LGBTIQ jongeren creëren door het beheren of ondersteunen en financieren van queer jongerencentra
- 4.14. Veilige ruimten bieden en queer jongerengroepen en coming-out-groepen ondersteunen
- 4.15. Queer jongerengroepen integreren in stedelijke jeugdcommissies, projecten enz.
- 4.16. Ngo's ondersteunen en financieren die met of voor queer jongeren werken
- 4.17. Het bewustzijn vergroten bij, en informatie verschaffen aan, ouders over het opvoeden van LGBTIQ kinderen
- 4.18. Ondersteuningsstructuren bieden en onderlinge-ondersteuningsstructuren voor ouders van LGBTIQ kinderen versterken
- 4.19. Het bewustzijn vergroten bij, en informatie en training aanbieden aan, maatschappelijk werkers die met jongeren of gezinnen werken over de problemen en worstelingen van LGBTIQ jongeren, zodat zij problemen kunnen herkennen en LGBTIQ jongeren die het moeilijk hebben, kunnen helpen
- 4.20. Ondersteuningsstructuren aanbieden aan LGBTIQ kinderen en jongeren die te maken hebben met pesten, discriminatie, afwijzing of geweld op school of thuis
- 4.21. Pesten, discriminatie, afwijzing en geweld tegen LGBTIQ jongeren bestrijden via projecten en campagnes
- 4.22. LGBTIQ jongeren empoweren via workshops, lessen, mentorprogramma's, festivals enz.
- 4.23. Zorgen voor vertegenwoordiging en positieve zelfidentificatie van LGBTIQ personen en levens in media die worden aangeboden in gemeentelijke kleuterscholen, scholen, jeugdcentra, bibliotheken enz. door middel van lijsten met aanbevolen boeken, films enz. of het aanbieden van deze media
- 4.24. LGBTIQ cultuur of cultuur met LGBTIQ personages of personen aanbieden die specifiek gericht is op jongeren, zoals theatervoorstellingen, auteurslezingen en tentoonstellingen
- 4.25. Zichtbaarheid creëren voor LGBTIQ jongeren door middel van publiekscampagnes; of campagnes, activiteiten of evenementen die specifiek gericht zijn op lokale scholen en jongerencentra

Voorbeelden van goede werkwijzen

LGBTIQ-vriendelijke scholen creëren door middel van workshops voor docenten en leerlingen

De stad Leuven wil een LGBTIQ-vriendelijke onderwijsomgeving creëren door samen te werken met gespecialiseerde partners die maatregelen, instrumenten en advies aanbieden om het gender- en LGBTIQ-bewustzijn van zowel leerkrachten en onderwijsprofessionals als leerlingen te vergroten. Een van de maatregelen is een workshop voor docenten en onderwijsprofessionals. Onder begeleiding van experts kunnen deelnemers hun vragen en zorgen uiten en nadenken over hoe zij een inclusieve cultuur op hun school of onderwijsinstelling kunnen versterken. Een andere maatregel is een campagne genaamd PAARS. Dit project is geïnitieerd en uitgevoerd door een deskundige partnerorganisatie en gefinancierd door de stad Leuven, en verzorgt leermiddelen voor middelbare scholen om in de klas na te denken over het thema LGBTIQ. Middelbare scholen worden aangemoedigd om de pakketten te bestellen en deze op 17 mei, IDAHOT dag, in de klas te gebruiken. De campagne zal worden uitgebreid naar basisscholen, jeugdverenigingen en sportclubs.

Leuven

Gerelateerde maatregel: 4.3

Discussiegroepen voor jonge LGBTIQ personen

De stad Bergen biedt regelmatig discussiegroepen aan voor jonge LGBTIQ personen over gender en seksualiteit. De groepen worden geleid door een psycholoog en een ervaren consulent. De gespreksgroepen bieden jongeren in Bergen een laagdrempelige mogelijkheid om vragen te stellen en te praten over gender en seksuele identiteit met hun leeftijdsgenoten, met de steun van getrainde professionals. Het doel van deze maatregel is dat jongeren hun eigen identiteit ontdekken en vinden, gelijkgestemden vinden en professionele ondersteuning krijgen als dat nodig is.

Bergen

Gerelateerde maatregel: 4.12

SOORUM – onderwijsproject over seksuele en genderdiversiteit voor schoolklassen

Sinds 2019 financiert de Senaat van Hamburg het project "Soorum", dat wordt uitgevoerd door de ngo Magnus-Hirschfeld-Centrum. Het project vergroot het bewustzijn op de Hamburgse scholen. Het is vaak ingebed in de bestaande modules van de school over diversiteit of democratie en is beschikbaar vanaf de negende klas (vergelijkbaar met de derde klas middelbare school in Nederland). In de klas bespreken jonge, gekwalificeerde teamleiders met kleine groepjes leerlingen onderwerpen als seksuele en genderdiversiteit, rolpatronen, vooroordelen en discriminatie, waarbij zij hen vooral aanmoedigen om over hun eigen houding na te denken. De lessen laten leerlingen zien hoe vijandigheid tegenover LGBTIQ personen iedereen negatief beïnvloedt, dus niet alleen de beoogde doelwitten, doordat achterhaalde verwachtingen aan gendergedrag en stereotypen in stand worden houden. Omdat het één van de vele vormen van discriminatie is, biedt het ook een gelegenheid om tolerantie en acceptatie in het algemeen te bespreken. Het doel van dit project is om vooroordelen en discriminatie te verminderen en respect en wederzijdse waardering te stimuleren.

Hamburg

Gerelateerde maatregel: 4.4

Masterclass Gender en Cultuur – empowerment van LGBTIQ jeugd via cultuur

Masterclass Gender en Cultuur is een cursus van vier à vijf middagen voor jongeren die al in contact staan met de sociale afdeling in de gemeenschap en die nieuwsgierig zijn, experimenteren of al een mening over gender en seksualiteit hebben. De deelnemers werken met gender en cultuur via media zoals film, keramiek en museumbezoeken. Het doel voor de deelnemers is om kennis op te doen en ervaringen te delen in het Gender- en Cultuurteam. Daarnaast is het de bedoeling dat de deelnemers de organisaties, activiteiten en gemeenschappen leren kennen die in de stad Aarhus worden aangeboden.

Aarhus

Gerelateerde maatregel: 4.22

5. Senioren

Nu onze samenlevingen steeds ouder worden, zijn steeds meer mensen afhankelijk van gemeentelijke diensten voor senioren. Hetzelfde geldt voor de LGBTIQ bevolking. Zij hebben echter grote problemen om toegang tot diensten te krijgen die niet op hun situatie en behoeften zijn afgestemd.

Velen van hen die nu LGBTIQ senioren zijn, hebben een tijd meegemaakt waarin zij werden bestempeld als criminelen, zondaars en geesteszieken. Hoewel deze wettelijke, medische en sociale opvattingen meestal zijn veranderd, hebben angst, vooroordelen en sociale stigmatisering voor veel oudere LGBTIQ volwassenen hun leven, hun band met hun familie en hun inkomen tijdens hun loopbaan verstoord. De gevolgen van decennialange discriminatie leiden ertoe dat LGBTIQ senioren een groter risico lopen op lichamelijke en geestelijke ziekten, slechte gezondheid, armoede, sociaal isolement en vroegtijdige sterfte. Onderzoek suggereert dat LGBTIQ personen ouder dan 50 jaar weliswaar meer behoefte hebben aan diensten voor senioren, maar dat ze minder vaak gebruik maken van gezondheidszorg, sociale zorg en huisvesting of, als ze dat wel doen, hun identiteit verbergen uit angst voor afwijzing of discriminatie door personeel of andere cliënten.¹

Gemeentelijke dienstverleners en dienstverleners die in opdracht van lokale overheden werken, moeten zich bewust zijn van de complexe levensloop, de angsten en de behoeften van LGBTIQ senioren. Zij moeten hun levens en ervaringen opnemen in de aangeboden diensten, gastvrije, veilige LGBTIQ-vriendelijke ruimtes en programma's creëren en worden toegerust om met mogelijke conflicten en discriminatie binnen hun structuren om te gaan.

Er zijn veel verbindingen met de beleidsterreinen *Gezondheid, Handicaps & inclusie* en *Sociale problemen & achterstanden*. Door na te gaan welke kwesties er op deze beleidsterreinen zijn en welke maatregelen er genomen kunnen worden, en door samen te werken met de departementen die hiervoor verantwoordelijk zijn, zullen de resultaten op alle betreffende terreinen beter worden.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 5.1. Het bewustzijn vergroten en informatie verschaffen over LGBTIQ personen en hun specifieke behoeften en problemen binnen de gemeentelijke afdeling die verantwoordelijk is voor senioren, en aandacht en zorg voor LGBTIQ senioren integreren in de bestaande structuren
- 5.2. De levens en ervaringen van LGBTIQ personen integreren in diensten voor senioren
- 5.3. Specifieke evenementen, cursussen enzovoort voor LGBTIQ senioren aanbieden binnen het dienstenaanbod voor senioren
- 5.4. LGBTIQ-inclusieve senioren- of intergenerationele huisvesting creëren
- 5.5. LGBTIQ senioren- of intergenerationele huisvestingsprojecten ondersteunen en financieren

¹ ILGA (2023) *Intersections. Diving into the FRA LGBTI II Survey Data. Older people.* <https://www.ilga-europe.org/report/intersections-older-people-diving-into-the-fra-lgbti-ii-survey-data>
FREDERIKSEN-GOLDSSEN, K. I.; H.-J. KIM; C. A. EMLER; A. MURACO; E. A. EROSHEVA; C. P. HOY-ELLIS; J. GOLDSSEN and H. PETRY (2011) *The Aging and Health Report. Disparities and Resilience among Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Older Adults.* Seattle: Institute for Multigenerational Health. https://www.lgbtagingcenter.org/resources/pdfs/LGBT%20Aging%20and%20Health%20Report_final.pdf
ADDIS, S.; M. DAVIES; G. GREENE; S. MACBRIDE-STEWART and M. SHEPHERD (2009) *The Health, Social Care and Housing Needs of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Older People. A Review of the Literature.* Health Social Care Community. 17(6): 647-58. DOI: [10.1111/j.1365-2524.2009.00866.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2524.2009.00866.x)

- 5.6. Kwaliteitsnormen vastleggen voor LGBTIQ-inclusieve seniorenzorg
- 5.7. Het personeel van gemeentelijke bejaardentehuizen en -diensten trainen
- 5.8. Het bewustzijn vergroten bij, en training aanbieden aan, het personeel van seniorenzorgaanbieders die in opdracht van de gemeente werken en van particuliere dienstverleners
- 5.9. Certificaten of keurmerken uitreiken voor zorgverleners die een opleiding hebben gevolgd en LGBTIQ-inclusief zijn
- 5.10. Conferenties en bijscholing organiseren of ondersteunen voor professionals in de seniorenzorg en -gezondheidszorg over onderwerpen die te maken hebben met de zorg voor LGBTIQ senioren
- 5.11. Netwerken, rondetafelgesprekken, taakgroepen of focusgroepen met relevante lokale belanghebbenden initiëren of ondersteunen over kwesties waarmee LGBTIQ senioren worden geconfronteerd
- 5.12. LGBTIQ-onderwerpen voor senioren opnemen in de onderwerpen die worden besproken in gemeentelijke netwerken, rondetafelgesprekken, taakgroepen of focusgroepen voor senioren
- 5.13. Maatregelen bedenken om eenzaamheid bij oudere LGBTIQ burgers aan te pakken
- 5.14. Maatregelen bedenken om armoede en dakloosheid onder LGBTIQ senioren aan te pakken
- 5.15. Ngo's ondersteunen die met en voor LGBTIQ senioren werken
- 5.16. Diensten en formats aanbieden die LGBTIQ senioren empoweren en veerkracht opbouwen
- 5.17. LGBTIQ seniorengroepen ondersteunen en de onderlinge steun versterken
- 5.18. LGBTIQ seniorengroepen integreren in stedelijke adviescommissies voor senioren
- 5.19. Het bewustzijn vergroten over de barrières voor en de uitsluiting van LGBTIQ senioren binnen LGBTIQ gemeenschappen
- 5.20. Evenementen en activiteiten voor senioren stimuleren en ondersteunen binnen gevestigde LGBTIQ-centra en -structuren
- 5.21. Projecten en evenementen voor de intergenerationele uitwisseling tussen jongere en oudere LGBTIQ burgers stimuleren en ondersteunen
- 5.22. Het publieke bewustzijn over LGBTIQ senioren vergroten - zowel over positieve representatie als over de moeilijkheden waarmee LGBTIQ senioren te maken hebben - door middel van campagnes enz.
- 5.23. Zorgen dat LGBTIQ senioren hun kennis, verhalen en ervaringen kunnen delen, bijv. via evenementen waar verhalen worden verteld, interactieve kunstprojecten enz.

Voorbeelden van goede werkwijzen

Een queer perspectief opnemen in gemeentelijke diensten voor senioren

Neurenberg heeft de verantwoordelijkheid voor queer senioren toegevoegd aan het reguliere werk van het seniorenbureau. In eerste instantie was er een uitwisseling tussen de queer gemeenschap, het gemeentelijke LGBTIQ-bureau, het seniorenbureau en welzijnsorganisaties waarbij er verlangens en behoeften werden uitgesproken. Bij een tweede stap hebben het LGBTIQ-bureau en het seniorenbureau bekeken wat er kon worden geïmplementeerd. Het seniorenbureau biedt veel diensten voor senioren aan, zoals open bijeenkomsten in verschillende delen van de stad. Naast de reguliere seniorenmiddagen is er ook een queer seniorenontmoetingsplek opgezet. Deze "Bunte Runde" (Kleurrijke Ronde) vindt twee keer per maand plaats. Daarnaast is er een queer disco voor senioren. Het seniorenbureau coördineert ook de vrijwillige bezoekdienst voor mensen zonder familie of vrienden. Dit aanbod is aangevuld met een queer bezoekdienst voor oudere queer mensen.

Neurenberg

Gerelateerde maatregel: 5.3

Training voor het personeel van zorgdiensten en van voorzieningen voor senioren

LGBTIQ senioren die afhankelijk zijn van seniorenzorgdiensten of -centra worden regelmatig blootgesteld aan onbedoelde of opzettelijke discriminatie door personeel of andere bewoners, of voelen zich gedwongen hun identiteit te verbergen om aan discriminatie te ontsnappen. Aanbieders zijn vaak niet voorbereid om deze situatie adequaat het hoofd te bieden. Samen met lokale zorgverleners en LGBTIQ-ngo's heeft de stad Hannover een trainingsmodule ontwikkeld om het management en het personeel bewust te maken en hen te leren hoe zij adequaat met LGBTIQ senioren om kunnen gaan. De module is gebruikt om personeel in gemeentelijke zorgcentra te trainen en is ook gepubliceerd voor andere aanbieders zodat zij deze kunnen gebruiken bij het trainen van hun eigen personeel.

Hannover

Gerelateerde maatregel: 5.7

Gerelateerde maatregel: 5.8

6. Handicaps & inclusie

Mensen met een beperking of chronische ziekte behoren tot de meest gemarginaliseerde groepen in de samenleving. Hun zorgen worden in het kader van diversiteitsmanagement nog steeds vaak van secundair belang geacht. In de ogen van anderen is gebepkingt zijn vaak het enige identiteitskenmerk van mensen met een beperking en worden zij regelmatig als mensen zonder seksuele of zelfs genderidentiteit beschouwd. Dit is natuurlijk niet alleen ver bezijden de waarheid, maar ook schadelijk voor de betrokken personen en hun vermogen om een bevredigend leven te leiden. Deze perceptie is niet anders binnen de LGBTIQ gemeenschappen, waardoor mensen met een beperking vaak onbedoeld worden uitgesloten van ruimtes, evenementen, informatie en diensten voor LGBTIQ personen.¹

LLGBTIQ personen met een beperking of chronische ziekte worden blootgesteld aan meerdere vormen van discriminatie die vaak op elkaar inwerken en de gevolgen van beide verergeren. Lokale overheden moeten zorgen dat hun diensten voor mensen met een beperking de volledige identiteit erkennen van mensen die wonen, werken of ondersteund worden binnen gemeentelijke of particulier gecontracteerde instellingen, inclusief hun gender- en seksuele identiteit. Tegelijkertijd moeten zij de inclusie van personen met een beperking in diensten voor LGBTIQ burgers bevorderen en deze toegankelijk maken voor LGBTIQ personen die een beperking hebben.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 6.1. Zorgen dat gemeentelijke diensten, ruimten, evenementen en informatie voor LGBTIQ burgers drempelvrij en toegankelijk zijn voor LGBTIQ personen met een beperking
- 6.2. Kwaliteitsnormen en controlelijsten opstellen voor diensten, ruimtes, evenementen enzovoort, zodat deze inclusief zijn voor personen met verschillende beperkingen, ziektes of fysieke, mentale en emotionele vermogens
- 6.3. Kwaliteitsnormen opstellen voor LGBTIQ-inclusieve zorg
- 6.4. LGBTIQ-inclusieve huisvesting aanbieden of ondersteunen voor burgers met een beperking
- 6.5. Het bewustzijn vergroten bij, en training aanbieden aan, personeel van zorgaanbieders voor mensen met een beperking
- 6.6. Het bewustzijn vergroten bij, en informatie verschaffen aan, het management en het personeel van aanbieders van werkgelegenheid voor mensen met een beperking
- 6.7. Certificaten of keurmerken uitreiken voor aanbieders van huisvesting, zorg en werk voor mensen met een beperking die een training hebben gevolgd en LGBTIQ-inclusief zijn
- 6.8. Intersectionele zorgverleners ondersteunen en financieren die zorg bieden aan LGBTIQ met een beperking
- 6.9. Conferenties en bijscholing organiseren of ondersteunen voor professionals die werken met mensen met een beperking, over intersectionaliteit en kwesties met betrekking tot LGBTIQ burgers met een beperking
- 6.10. Netwerken, rondetafelgesprekken, taakgroepen of focusgroepen met relevante lokale belanghebbenden initiëren of ondersteunen over kwesties waar LGBTIQ burgers met een beperking mee te maken hebben

¹ European Commission (2020) *Union of Equality: LGBTIQ Equality Strategy 2020-2025*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0698>

- 6.11. Ngo's ondersteunen die met en voor LGBTIQ personen met een beperking werken
- 6.12. Organisaties integreren die LGBTIQ burgers met een beperking vertegenwoordigen in stadsbrede adviescommissies voor mensen met een beperking
- 6.13. Kwesties met betrekking tot LGBTIQ personen met een beperking opnemen in de kwesties die in gemeentelijke netwerken, rondetafelgesprekken, taakgroepen of focusgroepen voor senioren worden besproken
- 6.14. Het bewustzijn vergroten over LGBTIQ personen met een beperking, hun leven, hun ervaringen, hun diverse seksuele en genderidentiteiten en seksualiteit en de intersectionele discriminatie waarmee zij te maken hebben
- 6.15. Het bewustzijn vergroten over de drempels en uitsluiting van LGBTIQ personen met een beperking binnen LGBTIQ gemeenschappen
- 6.16. Aanmoedigen dat LGBTIQ-centra de door hen aangeboden ruimten en diensten inclusief maken voor LGBTIQ personen met een beperking, en hier middelen voor beschikbaar stellen vanuit de gemeente
- 6.17. Stimuleren dat er evenementen en activiteiten voor LGBTIQ personen met een beperking worden georganiseerd binnen gevestigde LGBTIQ-centra en -structuren, en dit ondersteunen vanuit de gemeente
- 6.18. Projecten en evenementen voor de uitwisseling tussen LGBTIQ burgers met en zonder beperking stimuleren en ondersteunen
- 6.19. Groepen van LGBTIQ burgers met een beperking ondersteunen
- 6.20. Diensten en formats aanbieden voor LGBTIQ burgers met een beperking
- 6.21. Zorgen voor positieve vertegenwoordiging van LGBTIQ personen met een beperking

Voorbeeld van goede werkwijzen

Een intersectorale conferentie over LGBTIQ en beperkingen in het stadhuis

De maatschappij stelt LGBTIQ meestal voor als blank, gezond, middenklasse en zonder beperking, maar ook queer personen hebben verschillende lichamelijke vermogens, leeftijden, etnische of sociaaleconomische achtergronden. Alhoewel al deze aspecten bijdragen aan de ontwikkeling van iemands persoonlijke identiteit en ook problemen kunnen veroorzaken, worden ze vaak verwaarloosd, zelfs door de LGBTIQ gemeenschap. In 2017 organiseerde de Antidiscriminatie-Eenheid voor LGBTIQ-kwesties van de stad Wenen (WASt - Wiener Antidiskriminierungsstelle für LGBTIQ) haar jaarlijkse internationale conferentie in het stadhuis van Wenen over het onderwerp "Intersectionaliteit: LGBTIQ en beperkingen". Deze conferentie richtte zich op LGBTIQ personen die met een beperking leven. Er waren deelnemers en sprekers met een beperking aanwezig, de conferentie was volledig toegankelijk en werd simultaan vertaald in de Oostenrijkse gebarentaal, en er waren communicatieondersteuning en grafische opnames beschikbaar voor mensen met leerproblemen.

Wenen

Gerelateerde maatregel: 6.9

7. Culturele diversiteit & migratie

De culturele diversiteit van stedelijke samenlevingen is een verrijking voor hun gemeenschap. Verschillende culturele en religieuze ideeën kunnen echter ook conflicten voor burgers opleveren. LGBTIQ personen die tot een etnische minderheid behoren of een migrantenachtergrond hebben, worden vaak geconfronteerd met intersectionele discriminatie.¹ Omdat ze in LGBTIQ gemeenschappen worden afgewezen op grond van racistische of xenofobe opvattingen en in etnische gemeenschappen worden afgewezen omdat ze LGBTIQ zijn, hebben zij met uitsluiting en isolement te maken. Extreme geloofsovertuigingen van sommige religies zoals het christendom of de islam stellen hen bloot aan verbanning uit hun families en gemeenschappen, dakloosheid, gedwongen huwelijken, bekerings therapie of eremoorden.

Lokale overheden moeten deze problemen in hun gemeenten aanpakken, het bewustzijn in zowel verschillende LGBTIQ als culturele en religieuze gemeenschappen vergroten om een inclusieve samenleving te creëren, en moeten interventie- en ondersteuningsstructuren bieden.

In meer dan 70 landen over de hele wereld worden LGBTIQ personen nog steeds vervolgd, gestraft of gedood, waardoor velen gedwongen worden te vluchten en asiel te zoeken in landen die hun seksuele of genderidentiteit niet strafbaar stellen. Vanwege de discriminatie, vervolging en het geweld die deze mensen hebben meegemaakt, zijn zij vaak sterk getraumatiseerd. In accommodaties voor asielzoekers, waar LGBTIQ vluchtelingen vaak samenwonen met andere homo- of transfobe vluchtelingen, worden ze regelmatig blootgesteld aan nog meer geweld. De situatie is nog ernstiger voor transseksuele en non-binaire vluchtelingen, die in groepsaccommodaties worden geplaatst die niet met hun eigen gender overeenkomen. De noodzaak om hun identiteit te verbergen uit angst voor hun eigen veiligheid en de opgelopen trauma's maken het vaak moeilijk voor LGBTIQ vluchtelingen om tijdens het asielaanvraagproces te vertellen over hun identiteit en hun ervaringen - ook al zijn dit zeer relevante factoren om asiel te krijgen. Het personeel dat hun aanvraag behandelt, kan hen ook blootstellen aan verdere discriminatie of hun aanvraag afwijzen omdat zij niet op de hoogte zijn van de realiteit en de complexe situatie waarin LGBTIQ personen in hun land van herkomst leven.

Lokale overheden moeten voor veilige huisvesting voor deze kwetsbare groepen zorgen, medewerkers die met vluchtelingen werken opleiden om oog te hebben voor LGBTIQ personen, en passende psychologische en juridische begeleiding bieden. Lokale LGBTIQ-organisaties zijn vaak bereid om ondersteuningsstructuren voor LGBTIQ vluchtelingen op te zetten. Door steun te bieden aan deze structuren kunnen gemeenten deze burgerparticipatie versterken en de middelen van hun LGBTIQ burgers benutten.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 7.1. Zichtbaarheid en acceptatie creëren voor LGBTIQ personen uit etnische, culturele of religieuze minderheden, bijvoorbeeld door middel van publiekscampagnes
- 7.2. Campagnes of projecten organiseren of ondersteunen die de culturele diversiteit van LGBTIQ personen of de diversiteit van seksuele en genderidentiteiten binnen verschillende religieuze, culturele of etnische gemeenschappen of de algehele diversiteit van de gemeentelijke samenleving bevorderen en vieren
- 7.3. BIPoC LGBTIQ groepen en -projecten ondersteunen zoals lotgenotengroepen, empowermentprojecten enz.
- 7.4. Steun bieden aan groepen en projecten voor LGBTIQ personen met een migrantenachtergrond, zoals lotgenotengroepen, empowermentprojecten enz.

¹ European Union Agency for Fundamental Rights (2020) *A Long Way to Go for LGBTI Equality. EU-LGBTI II.*

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf

- 7.5. Het bewustzijn vergroten over xenofobie, racisme, discriminatie en uitsluiting van LGBTIQ personen met een andere etnische, culturele of religieuze achtergrond binnen LGBTIQ gemeenschappen
- 7.6. Bestaande LGBTIQ structuren stimuleren en ondersteunen om meer rekening te houden met LGBTIQ personen met een andere etnische, culturele of religieuze achtergrond
- 7.7. Evenementen en activiteiten voor BIPOC LGBTIQ personen, LGBTIQ personen met een migrantenachtergrond of LGBTIQ vluchtelingen stimuleren en ondersteunen binnen gevestigde LGBTIQ-centra en -structuren
- 7.8. Projecten en evenementen stimuleren en ondersteunen die de uitwisseling tussen LGBTIQ burgers met verschillende etnische, culturele of religieuze achtergronden bevorderen
- 7.9. Samenwerken met verschillende religieuze groepen en instellingen of migrantenorganisaties om de acceptatie van LGBTIQ personen binnen hun gemeenschap te bevorderen
- 7.10. Bewustzijn creëren en maatregelen bedenken om een intersectionele benadering van gemeentelijke financiering en een intersectioneel bewustzijn van door de gemeente gefinancierde instellingen en projecten te garanderen
- 7.11. Normen of controlelijsten opzetten voor groepen en instellingen die door de gemeente worden gefinancierd om te zorgen voor wederzijdse openheid en wederzijds respect, bijvoorbeeld van religieuze of migrantenorganisaties ten opzichte van LGBTIQ personen of van LGBTIQ organisaties ten opzichte van mensen met verschillende etnische, culturele of religieuze achtergronden
- 7.12. Veiligheidsstructuren zoals begeleiding en veilige huisvesting aanbieden voor LGBTIQ burgers die bedreigd worden door bekerings therapie, gedwongen huwelijken, eerwraak, geweld of uitzetting op basis van religieuze of culturele overtuigingen
- 7.13. Een veiligheidsinfrastructuur voor LGBTIQ vluchtelingen ontwikkelen en aanbieden
- 7.14. Gemeentemedewerkers die met vluchtelingen werken trainen in de specifieke uitdagingen waarmee LGBTIQ vluchtelingen in hun thuisland worden geconfronteerd, en voorzieningen treffen zodat zij adequaat met LGBTIQ vluchtelingen kunnen omgaan en hen kunnen ondersteunen als dat nodig is
- 7.15. Medewerkers van opvangcentra voor vluchtelingen, inclusief beveiligingspersoneel, trainen zodat zij adequaat met LGBTIQ vluchtelingen kunnen omgaan en hen kunnen ondersteunen als dat nodig is
- 7.16. Het bewustzijn vergroten, informatie verstrekken en training aanbieden aan andere belanghebbenden en personen die met vluchtelingen werken, zoals rechters, tolken, maatschappelijk werkers en gezondheidswerkers
- 7.17. Maatregelen implementeren om geweld tegen LGBTIQ vluchtelingen in accommodaties en opvangcentra te voorkomen
- 7.18. Veilige huisvesting verschaffen aan LGBTIQ vluchtelingen
- 7.19. Processen ontwikkelen waardoor LGBTIQ stellen bij elkaar kunnen blijven, zelfs als zij geen wettelijke documentatie van hun partnerschap hebben, en waardoor LGBTIQ personen accommodatie die met hun genderidentiteit overeenkomt kunnen krijgen, zelfs als zij geen wettelijke documentatie van die genderidentiteit hebben
- 7.20. Ondersteunende structuren en juridische en praktische begeleiding voor LGBTIQ vluchtelingen aanbieden
- 7.21. Toegang bieden tot specifieke gezondheidszorg zoals hormoonvervangings therapie of antiretrovirale therapie voor LGBTIQ vluchtelingen
- 7.22. Psychologische ondersteuning en begeleiding voor LGBTIQ vluchtelingen aanbieden
- 7.23. Ngo's ondersteunen en financieren die met en voor LGBTIQ vluchtelingen werken
- 7.24. Groepen en projecten voor LGBTIQ vluchtelingen ondersteunen zoals lotgenotengroepen, empowermentprojecten enz.

Voorbeelden van goede werkwijzen

#RICHTIGHIER – billboardcampagne voor meer acceptatie van LGBTI migranten

De stad Keulen heeft een openbare billboardcampagne opgezet waarop drie verschillende LGBTI personen uit Keulen met een migrantenachtergrond staan afgebeeld. Op elk billboard staat hun portret, hun voornaam en een slogan. Deze billboards hebben betrekking op vier aspecten: hun seksuele identiteit; hun geboorteplaats buiten Duitsland (bijv. Beiroet, Luanda, Lahore) maar hoe zij zich nu thuis voelen in Keulen; drie dingen die zij leuk vinden en die typisch zijn voor hun thuisland (bijv. hummus, Punjabi-beats); en drie dingen die typisch zijn voor Keulen (bijv. Keuls carnaval, barbecueën aan de Rijn). Zij bevatten ook de slogan “My City” in 15 verschillende talen en de hashtag #richtighier (“op mijn plek hier”). Het doel van deze campagne is om de zichtbaarheid en acceptatie van LGBTI migranten onder de bevolking van Keulen te vergroten, inclusief de andere migrantengemeenschappen in de stad. De gemeente zorgt voor de financiering, is eindverantwoordelijk voor de inhoud en regelt het plaatsen van de billboards.

Keulen

Gerelateerde maatregel: 7.1

Het Berlijnse model voor de ondersteuning van LGBTIQ vluchtelingen

Berlijn erkent dat LGBTIQ vluchtelingen tot een bijzonder kwetsbare groep behoren en een bijzondere behoefte aan bescherming hebben. Daarom heeft Berlijn het “Berlijnse model voor de ondersteuning van LGBTIQ vluchtelingen” ontwikkeld om LGBTIQ vluchtelingen uitgebreide ondersteuning te bieden. Deze ondersteuningsinfrastructuur bestaat onder andere uit een speciaal opvangcentrum voor LGBTIQ vluchtelingen en specifieke maatregelen die worden uitgevoerd door maatschappelijke partners van de LGBTIQ gemeenschap en die door Berlijn worden gefinancierd. Het gaat onder meer om adviesdiensten, empowermentstructuren, het opzetten van zelfhulpgroepen en training voor managers en stafleden van opvangcentra voor vluchtelingen, en andere acties om hun veiligheid en bescherming te bevorderen.

Berlijn

Gerelateerde maatregel: 7.13

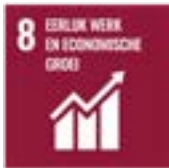
Veilige huisvesting voor jonge LGBTIQ migranten

De stad Parijs heeft een driejarig onderzoeksproject door de vereniging BASILIADE gefinancierd om de behoeften van de kwetsbare groep van jonge allochtone LGBTIQ personen te onderzoeken. BASILIADE heeft 43 jongeren uitgekozen om aan dit programma deel te nemen. De deelnemers gaven aan dat zij in de eerste plaats behoefte hadden aan veilige huisvesting om weer op de been te komen en vervolgens voor hun gezondheid te zorgen, een baan te vinden enzovoort. Op basis van deze resultaten stelde BASILIADE een model van gedeelde appartementen voor alleenstaanden voor, gekoppeld aan een netwerk van sociaal-sanitaire professionals. De gemeente gebruikt haar relaties met sociale verhuurders om BASILIADE te helpen deze accommodatie te krijgen - op dit moment zijn er 50 eenheden voor jonge LGBTIQ migranten - en zij financiert BASILIADE bij de ondersteuning van deze jonge migranten. Hierdoor kan de gemeente meer gelijkheid en bescherming aan LGBTIQ personen bieden. Het doel is om het aantal opvangplaatsen voor jonge LGBTIQ migranten in 2026 te hebben uitgebreid naar 100 plaatsen.

Parijs

Gerelateerde maatregel: 7.18

8. Sociale problemen & achterstanden

Gemeenten zijn belast met het algemeen welzijn van hun burgers en bieden meestal een groot aantal diensten en ondersteuningsstructuren voor burgers die met sociale problemen of achterstanden te maken hebben, zoals sociale diensten en maatschappelijk werk. Voorbeelden hiervan zijn preventieve actie, financiële steun, advies, opvang en huisvesting voor mensen die risico lopen of te maken hebben met armoede of schulden, werkloosheid, verslaving, huiselijk misbruik of geweld, dakloosheid enzovoort.

LGBTIQ personen hebben onevenredig veel te verduren onder dergelijke sociale problemen. Volgens het meest recente onderzoek van het Europees Fundamenteel Rights Agency heeft 1 op de 3 LGBTIQ personen - en zelfs 1 op de 2 trans en intersekse ondervraagden - in de EU moeite om de eindjes aan elkaar te knopen.¹ Sociale dienstverleners zijn vaak niet voorbereid op de omgang met LGBTIQ cliënten en weten weinig over hun levensomstandigheden of over LGBTIQ specifieke factoren die aan sociale problemen bijdragen. Algemene sociale diensten en voorzieningen kunnen vaak niet in de behoeften van LGBTIQ personen voorzien, terwijl voorzieningen die specifiek op LGBTIQ risicogroepen en situaties zijn gericht eenvoudigweg niet bestaan.

Gemeenten die het leven van al hun burgers willen verbeteren door preventieve maatregelen voor risicogroepen te nemen en hulp aan mensen in nood te bieden, moeten rekening houden met de specifieke oorzaken die LGBTIQ personen tot een kwetsbaardere groep maken, moeten de hiaten voor LGBTIQ personen binnen hun sociale diensten in kaart brengen en moeten hun structuren en personeel in staat stellen om LGBTIQ burgers te helpen.

De kwesties die door gemeenten op dit beleidsterrein moeten worden aangepakt, overlappen sterk met andere beleidsterreinen zoals *Gezondheid* en *Werkgelegenheid* vanwege hun mogelijke onderlinge wisselwerking, en ook met *Jeugd* en *Senioren*, omdat deze groepen bij jongeren een hoger risico op dakloosheid lopen, en bij senioren op armoede.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 8.1. Gemeentemedewerkers en maatschappelijk werkers en de medewerkers en de maatschappelijk werkers van instellingen die door de gemeente zijn ingehuurd trainen over LGBTIQ personen, de verhoogde risico's voor LGBTIQ personen om in aanraking te komen met sociale problemen en de uitdagingen waarmee LGBTIQ personen worden geconfronteerd als zij toegang proberen te krijgen tot ondersteuningsstructuren
- 8.2. Het bewustzijn vergroten, informatie verstrekken en trainingen aanbieden voor andere organisaties en instellingen die mensen met sociale problemen ondersteunen
- 8.3. Het bewustzijn vergroten, informatie verschaffen en trainingen aanbieden aan personeel van lokale hulplijnen
- 8.4. Specifieke LGBTIQ-hulplijnen aanbieden of financieren
- 8.5. Ngo's ondersteunen en financieren die zich inzetten voor LGBTIQ personen die te maken hebben met sociale problemen en achterstanden
- 8.6. LGBTIQ-inclusiviteitstrainingen aanbieden voor medewerkers van specifieke adviesdiensten of -centra voor bijvoorbeeld sekswerkers, mensen die te maken hebben met huiselijk geweld of worstelen met verslaving
- 8.7. Organisaties opzetten of ondersteunen die curricula en training aanbieden in de beroepsopleiding van maatschappelijk werkers, psychologen enz.

¹ European Union Agency for Fundamental Rights (2020) *A Long Way to Go for LGBTI Equality. EU-LGBTI II.*

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf

- 8.8. Ondersteuningsstructuren ontwikkelen en aanbieden voor LGBTIQ personen in acute noodsituaties
- 8.9. Het bewustzijn vergroten, informatie verstrekken en trainingen aanbieden aan het management en het personeel van vrouwenopvangcentra over het openstellen van hun diensten voor transvrouwen, non-binaire personen of andere LGBTIQ personen van wie de genderexpressie kan worden gezien als niet genderconform
- 8.10. Zorgen voor veilige accommodatie voor LGBTIQ personen in acute noodsituaties waar gevestigde structuren hen niet kunnen opvangen, bijv. non-binaire personen die geen toegang hebben tot opvanghuizen voor vrouwen, of waar geen structuren bestaan, bijv. jonge mannen die geen toegang hebben tot jeugd- of vrouwenopvanghuizen
- 8.11. Veilige huisvesting en noodopvang beschikbaar stellen voor dakloze LGBTIQ personen
- 8.12. LGBTIQ-inclusieve ondersteuningsstructuren en advies verzorgen voor dakloze LGBTIQ personen
- 8.13. Speciale programma's of ondersteuningscentra voor dakloze LGBTIQ personen ondersteunen en financieren
- 8.14. LGBTIQ-inclusieve ondersteuningsstructuren en begeleiding aanbieden voor LGBTIQ personen die te maken hebben met financiële ontberingen, armoede of schulden
- 8.15. Financiële ondersteuning aanbieden voor LGBTIQ personen die te maken hebben met financiële problemen bij het verkrijgen van toegang tot LGBTIQ-ondersteunende diensten, adviescentra, lotgenotengroepen, LGBTIQ-centra, LGBTIQ-jeugdcentra, medische afspraken, therapie sessies enz., bijv. door het vergoeden van de kosten voor openbaar vervoer
- 8.16. Financiële ondersteuning bieden voor de medische behandeling van LGBTIQ personen die te maken hebben met financiële problemen, bijv. voor hormoonvervangings therapie, antiretrovirale therapie
- 8.17. Gratis toegang verlenen tot persoonlijke hygiëneproducten voor iedereen in openbare toiletten of voor burgers die te maken hebben met sociale problemen, ongeacht het veronderstelde geslacht of gender, d.w.z. in openbare toiletten voor alle genders of zonder het geslacht of het gender van de ontvanger in twijfel te trekken
- 8.18. Gratis toegang bieden tot middelen voor seksuele gezondheid en preventie, zoals voorbehoedmiddelen, profylaxe vóór blootstelling, enz. voor LGBTIQ personen die te maken hebben met financiële problemen
- 8.19. LGBTIQ-inclusieve ondersteuningsstructuren en begeleiding bieden aan LGBTIQ die met verslaving worstelen
- 8.20. Het bewustzijn vergroten, informatie verstrekken en training aanbieden aan verslavingszorginstellingen, ziekenhuizen enz. over de juiste behandeling van LGBTIQ personen en de specifieke LGBTIQ-gerelateerde risicofactoren voor verslaving
- 8.21. Ondersteuning bieden of organisaties ondersteunen en financieren die ondersteuning bieden aan LGBTIQ sekswerkers die sekswerk onder dwang aanbieden
- 8.22. De onderliggende oorzaken aanpakken van de sociale problemen waarmee LGBTIQ personen te maken krijgen, zoals werkloosheid, armoede (vooral onder senioren), schulden, dakloosheid (vooral onder jongeren), verslaving, onvrijwillig sekswerk en huiselijk geweld, de grotere kans dat zij hiermee te maken krijgen en de kleinere waarschijnlijkheid dat zij adequate hulp zoeken of ontvangen
- 8.23. Platforms zoals netwerken, rondetafelgesprekken en kwaliteitskringen creëren om deze kwesties lokaal aan te pakken
- 8.24. Bewustzijn creëren over deze kwesties door middel van publiekscampagnes enz.

Voorbeeld van goede werkwijzen

Ondersteuningsstructuren voor daklozen inrichten op personen met verschillende genderidentiteiten

Verschillende gevallen waarin bestaande ondersteuningsstructuren niet bereid waren om dakloze transpersonen te helpen, hebben de stad Hannover attent gemaakt op de noodzaak van LGBTIQ-inclusieve structuren. Een werkgroep is nagegaan welke maatregelen er nodig waren op het gebied van maatschappelijk werk en huisvesting. Maatschappelijk werkers krijgen een training om zich bewust te worden van de specifieke uitdagingen waarmee dakloze LGBTIQ personen te maken hebben en om de vaardigheden op te doen om hen beter te kunnen helpen. Binnen haar ondersteuningsstructuur biedt de gemeente huisvesting voor maximaal een jaar. Om dit ook te kunnen aanbieden aan trans en non-binaire personen, die vaak het slachtoffer zijn van conflicten of geweld in groepsaccommodaties, is er een contingent eenpersoonsappartementen toegewezen aan deze specifieke groep. Om ook de veiligheid van transgenders en non-binaire personen in noodopvangcentra voor groepen te garanderen, die 's nachts of in het weekend beschikbaar zijn totdat burgers in het juiste ondersteuningssysteem terecht kunnen, is de stad bezig met het opzetten van een modulaire oplossing met een eigen badkamer.

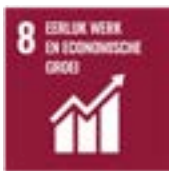

Hannover

Gerelateerde maatregel: 8.1

Gerelateerde maatregel: 8.11

9. Werkgelegenheid

LGBTIQ personen worden veel gediscrimineerd, zowel op de arbeidsmarkt als op het werk. Statistieken tonen aan dat de LGBTIQ demografie meer werkloosheid kent dan de rest van de bevolking. Een aanzienlijk deel van de LGBTIQ werknemers verbergt nog steeds hun identiteit op hun werk - en daarmee belangrijke delen van hun leven die normaal gesproken op het werk worden besproken - uit angst voor discriminatie of afwijzing.¹

Voorals trans personen hebben hier last van. De tijd die zij buiten het werk moeten besteden aan hun transitie zorgt voor gaten in hun CV en benadeelt hen. Werkgevers nemen vaak geen mensen in dienst die zij als gender non-conform beschouwen of beëindigen hun bestaande arbeidsovereenkomsten. Werkgevers zijn vaak niet in staat om adequaat om te gaan met een veranderend of non-binair gender van hun werknemers, als ze al niet ronduit vijandig zijn, waardoor deze werknemers worden blootgesteld aan stigmatisering en discriminatie door hun manager, collega's of klanten.

Als werkgevers moeten lokale besturen discriminatie onder hun werknemers actief bestrijden en een bedrijfscultuur creëren die gekenmerkt wordt door respect en waardering voor diversiteit. Zij kunnen andere werkgevers positief beïnvloeden door het goede voorbeeld te geven of door normen op te nemen in elke overeenkomst die zij als aanbestedende dienst ondertekenen. Er zijn veel acties die gemeenten kunnen ondernemen om de werkgelegenheidssituatie van LGBTIQ personen binnen hun rechtsgebied te verbeteren, van het vergroten van het bewustzijn over de kwestie door publiekscampagnes te lanceren tot het ondersteunen van specifieke mentorprogramma's.

Het beleidsterrein *Werkgelegenheid* hangt samen met het beleidsterrein Jeugd en met het creëren van een LGBTIQ-vriendelijke onderwijsomgeving, aangezien veel LGBTIQ jongeren die op school met discriminatie of een vijandige omgeving worden geconfronteerd, slecht presteren of helemaal stoppen met school en dus niet het nodige onderwijs volgen om een fatsoenlijke baan te krijgen. Werkgelegenheid en werkloosheid hebben ook een duidelijke invloed op *Sociale problemen & achterstanden en Gezondheid* en worden hier zelf ook weer door beïnvloed.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 9.1. LGBTIQ-werkloosheid en de onderliggende oorzaken en LGBTIQ-discriminatie op de arbeidsmarkt en op de werkvloer aanpakken
- 9.2. Platforms zoals netwerken, rondetafelgesprekken en kwaliteitskringen met relevante belanghebbenden creëren om deze kwesties lokaal aan te pakken
- 9.3. Bewustzijn creëren over deze kwesties door middel van publiekscampagnes enz.
- 9.4. Het bewustzijn vergroten, informatie verstrekken en training aanbieden aan lokale arbeidsbemiddelingsbureaus
- 9.5. Een LGBTIQ-inclusieve werkgever worden en een voorbeeld zijn voor andere lokale werkgevers

¹ SCHRAEPEN, Tom. BRUEGEL (2022) *Do LGBTQIA+ People Face EU Labour Market Discrimination?* <https://www.bruegel.org/blog-post/do-lgbtqia-people-face-eu-labour-market-discrimination>
SEARS, Brad; C. MALLORY; A. R. FLORES and K. J. CONRON. UCLA (2021) *LGBT People's Experiences of Workplace Discrimination and Harassment*. <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/publications/lgbt-workplace-discrimination/>
McKinsey (2020) *LGBTQ+ Voices. Learning from Lived Experiences*. <https://www.mckinsey.com/capabilities/people-and-organizational-performance/our-insights/lgbtq-plus-voices-learning-from-lived-experiences#/>

- 9.6. Bedrijfswaarden en een bedrijfscultuur bij de lokale overheid uitdragen waarin de diversiteit van medewerkers, waaronder LGBTIQ medewerkers, expliciet wordt gewaardeerd
- 9.7. Deelnemen aan professionele netwerken voor LGBTIQ-inclusieve werkgevers en leren van andere werkgevers
- 9.8. Toezeggingen of missieverklaringen voor LGBTIQ-inclusieve werkgevers ondertekenen
- 9.9. De bedrijfswaarden LGBTIQ-diversiteit en -inclusie laten doorklinken in de bedrijfscommunicatie, d.w.z. een taal gebruiken die alle genders, LGBTIQ personen, relaties en gezinnen omvat in mondelinge, schriftelijke en beeldtaal
- 9.10. Een nultolerantiebeleid hanteren voor de discriminatie van personeel op basis van hun seksuele of genderidentiteit of -expressie
- 9.11. De discriminatie van LGBTIQ personeel opnemen in de antidiscriminatie- en complianceregels van de overheidsorganisatie
- 9.12. Structuren aanbieden om gemakkelijk en anoniem gevallen van discriminatie van LGBTIQ personeel te melden
- 9.13. Voorzien in procedures om gemelde gevallen te onderzoeken en passende sancties of acties te implementeren
- 9.14. Begeleiding, coaching of bemiddeling aanbieden aan LGBTIQ werknemers die met discriminatie te maken hebben
- 9.15. Volledige juridische bijstand verlenen aan LGBTIQ werknemers die het slachtoffer van discriminatie zijn
- 9.16. Het bewustzijn bij gemeentelijke managers, medewerkers en stagiairs vergroten en hen trainen over bedrijfswaarden, uitdagingen waar LGBTIQ werknemers mee te maken hebben, mogelijke vormen van discriminatie op de werkplek en hoe adequaat en respectvol met LGBTIQ werknemers om te gaan
- 9.17. Richtlijnen vastleggen en een contactpersoon binnen de administratie beschikbaar stellen om managers en werknemers te helpen omgaan met specifieke behoeften of mogelijke conflicten in verband met de seksuele of genderidentiteit of -expressie van werknemers
- 9.18. Regels vastleggen en richtlijnen aanbieden voor specifieke situaties waarmee LGBTIQ werknemers op het werk worden geconfronteerd en waar nog geen wettelijke regels bestaan, zoals ouderschapsverlof voor LGBTIQ ouders; verlof voor geslachtsbevestigende operaties voor trans werknemers; vrije keuze van werkkleding naar gender; en verandering van naam, adresvorm, e-mailadres enz. voor werknemers die een verandering van hun genderidentiteit melden (transitierichtlijnen)
- 9.19. Een bedrijfscultuur creëren die LGBTIQ-diversiteit omarmt, bijv. door het opzetten van een LGBTIQ werknemersnetwerk of door als bedrijf deel te nemen aan de plaatselijke Pride Parade en alle werknemers uit te nodigen om mee te doen
- 9.20. De personeelsafdeling trainen met betrekking tot LGBTIQ-discriminatie in wervingsprocessen
- 9.21. Vacatures op platforms plaatsen en deelnemen aan banenbeurzen die gericht zijn op LGBTIQ personen
- 9.22. Speciale wervings- of stageprogramma's opzetten voor groepen die extra getroffen worden door werkloosheid, zoals transgenders en non-binaire personen
- 9.23. Deelnemen aan audits voor LGBTIQ-inclusieve werkgevers
- 9.24. Awards aanvragen voor LGBTIQ-inclusieve werkgevers
- 9.25. Normen of antidiscriminatieclausules voor LGBTIQ-inclusieve werkgevers opstellen en deze opnemen in alle overeenkomsten met partners en dienstverleners voor de gemeente

9.26. Het bewustzijn vergroten, informatie verstrekken en training aanbieden aan lokale werkgevers over de uitdagingen waarmee LGBTIQ werknemers worden geconfronteerd, over LGBTIQ-discriminatie in wervingsprocessen en op het werk, over mogelijke preventieve maatregelen en over een adequate en respectvolle omgang met LGBTIQ werknemers

9.27. Lokale werkgevers aanmoedigen om LGBTIQ-inclusieve werkgevers te worden

9.28. Samenwerken met vakbonden om werkgevers aan te moedigen om LGBTIQ-inclusieve werkgevers te worden

9.29. Bedrijven stimuleren die LGBTIQ-werkgevers willen worden en LGBTIQ werknemers in dienst willen nemen

9.30. Certificaten of keurmerken uitreiken aan LGBTIQ-inclusieve werkgevers

9.31. Uitwisselings- en voorlichtingsnetwerken creëren of ondersteunen voor LGBTIQ-inclusieve werkgevers, uitzendbureaus en andere belanghebbenden

9.32. Evenementen of conferenties organiseren of ondersteunen over LGBTIQ-inclusieve werkplekken en wervingsbeleid voor lokale werkgevers

9.33. Het bewustzijn vergroten over groepen onder LGBTIQ personen die in het bijzonder worden getroffen door werkloosheid en discriminatie op de werkplek, zoals transgenders en non-binaire personen, en transgenders en non-binaire personen op de werkplek normaliseren, bijv. door middel van bewustzijns campagnes en rondreizende tentoonstellingen

9.34. Specifieke wervings- of stageprogramma's in de hele stad opzetten voor groepen die extra door werkloosheid worden getroffen, zoals trans en non-binaire personen, en bedrijven ondersteunen trans of non-binaire personen in dienst nemen, bijv. door een jaar salaris te betalen

9.35. Periodieke controles op de inclusiviteit van LGBTIQ bij lokale werkgevers uitvoeren en dit publiceren

Voorbeelden van goede werkwijzen

Maatregelen ter ondersteuning van trans werknemers

Als een van de maatregelen van haar LGBTIQ-actieplan wil de stad Parijs de leefomstandigheden van trans personen verbeteren. Op basis van een enquête van de ngo Acceptess-T over de "Ontvangst van trans personen bij openbare diensten in Parijs" en van interne training, heeft de stad verschillende maatregelen ontwikkeld om als werkgever adequaat met trans personen om te gaan. Sinds 2022 erkent de personeelsafdeling de juiste naam en de juiste aanspreekvorm voor een trans werknemer zodra deze daarom vraagt, zonder te hoeven wachten op het nieuwe attest van de burgerlijke stand. Een gespecialiseerde folder helpt administratieve managers om hun werknemers te ondersteunen tijdens hun transitie. Er zijn ook bewustzijnsworkshops voor teams met een trans collega. De gemeente heeft ook de ontwikkeling van een e-learning-seminar gefinancierd om het bewustzijn over trans personen te vergroten. De training werd gelanceerd op Trans Visibility Day 2023 en is voor iedereen gratis toegankelijk.

Parijs

Gerelateerde maatregel: 9.18

Een non-discriminatieclausule aan samenwerkingsovereenkomsten toevoegen

De stad Brugge ziet verschillen tussen mensen als een kracht en een verrijking van de samenleving. Hoewel discriminatie, pesten, haatberichten en haatmisdrijven strafbaar zijn, erkent de gemeente dat dit helaas nog steeds plaatsvindt, ook in Brugge. De gemeente wil haar invloed aanwenden om deze problemen in de bredere samenleving aan te pakken en discriminatievrije werkplekken in de hele stad te helpen creëren. Daarom heeft zij een non-discriminatieclausule aan alle overeenkomsten, reglementen en contracten toegevoegd die het stadsbestuur sluit met verenigingen, organisaties, projecten enzovoort. Dit is een verplichte toevoeging die is goedgekeurd door de gemeenteraad. Alle organisaties, verenigingen en dienstverleners die door de gemeente worden gesubsidieerd, worden verzocht om binnen hun eigen organisatie bekendheid te geven aan de non-discriminatieclausule en deze na te leven. Niet-naleving leidt tot beëindiging van de samenwerking. De maatregel gaat gepaard met een campagne over het onderwerp, inclusief posters en sociale-mediamaterialen..

Brugge

Gerelateerde maatregel: 9.25

LGBT-VRIENDELIJK CERTIFICAAT – training en certificering voor werkgevers en bedrijven

In een poging om het publiek bewust te maken van LGBTIQ-rechten heeft de stad Ljubljana het LGBT-vriendelijk Certificaat (Certifikat LGBT prijazno) ingesteld. Het doel is om een klimaat te creëren dat voor iedereen in een werkomgeving bevorderlijk is, ook voor klanten. Op basis van onderzoek naar de behoeften van LGBTIQ werknemers en LGBTIQ klanten, uitgevoerd door een lokale NGO, is er een voorlichtingsmodule voor organisaties en bedrijven ontwikkeld. Het management van organisaties en bedrijven neemt deel aan het vier uur durende seminar, uitgevoerd door verschillende ngo's, en verplicht zich om die kennis met hun collega's te delen. Tijdens de jaarlijkse receptie reikt de burgemeester van de stad Ljubljana het LGBT-vriendelijk Certificaat uit aan organisaties die de onderwijsmodule met succes hebben afgerond, in de vorm van een oorkonde. De nieuwe certificaathouders ontvangen ook LGBT-vriendelijke stickers en posters om op te hangen.

Ljubljana

Gerelateerde maatregel: 9.30

10. Veiligheid

LGBTIQ burgers lopen een groot risico op intimidatie en geweld vanwege hun seksuele en genderidentiteit of -expressie. In zijn meest recente LGBTIQ-enquête ontdekte het Europees Fundamental Rights Agency dat een meerderheid van 58% van de respondenten zegt dat zij te maken hebben gehad met intimidatie, beledigende of bedreigende situaties - inclusief incidenten van seksuele aard - op het werk, op straat, in het openbaar vervoer, in winkels, op het internet enzovoort. Hoewel veel LGBTIQ personen nog steeds slachtoffer worden van haatmisdrijven, doen slechts weinigen van hen aangifte bij de politie: slechts 10% deed aangifte van intimidatie en slechts 14% van fysieke of seksuele aanvallen.¹ Veel LGBTIQ personen - vooral degenen die tot de meer kwetsbare groepen binnen de LGBTIQ gemeenschap behoren, zoals LGBTIQ personen uit etnische minderheden, personen met een onbepaalde verblijfsstatus, sekswerkers enzovoort - vrezen dat hun klachten niet serieus worden genomen of dat de politie hen nog meer zal discrimineren of zelfs lastigvallen. LGBTIQ personen krijgen ook te maken met andere onveilige situaties en gewelddadigheden zoals huiselijk geweld, maar veel ondersteuningsstructuren en hulpverleningsdiensten erkennen hun ervaringen niet.

De Europese Commissie heeft dit beleidsterrein aangewezen als een van de belangrijkste gebieden waarop de Europese Unie en haar lidstaten actie moeten ondernemen om de gelijkheid van LGBTIQ personen te bevorderen.² Maar er zijn veel maatregelen die ook op lokaal niveau kunnen worden genomen. Lokale overheden en de politie moeten een nultolerantiecultuur creëren ten opzichte van haatmisdrijven van welke aard dan ook. Zij moeten haatmisdrijven op grond van seksuele geaardheid, genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken (SOGIESC) erkennen, de politie opleiden om adequaat met LGBTIQ burgers om te gaan, meldingsstructuren voor haatmisdrijven aanbieden waar LGBTIQ slachtoffers zonder angst terecht kunnen, en zorgen voor de verzameling en verwerking van gegevens. Gemeenten moeten ook ondersteunings- en adviesstructuren aanbieden die oog hebben voor LGBTIQ slachtoffers van haatmisdrijven of huiselijk geweld.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 10.1. Platforms zoals netwerken, rondetafelgesprekken, focusgroepen of werkgroepen met de politie en andere relevante lokale belanghebbenden creëren om geweld en haatmisdrijven tegen LGBTIQ personen aan te pakken
- 10.2. Haatmisdrijven op basis van seksuele of genderidentiteit of -expressie erkennen en officieel registreren als haatmisdrijven
- 10.3. Structuren aanbieden om incidenten van haatmisdrijven tegen LGBTIQ personen op eenvoudige wijze te melden
- 10.4. Gemelde gevallen van haatmisdrijven tegen LGBTIQ personen vervolgen
- 10.5. Gevallen van haatmisdrijven tegen LGBTIQ personen documenteren en monitoren
- 10.6. Periodieke monitoringrapporten publiceren over geweld en haatmisdrijven tegen LGBTIQ personen
- 10.7. Vragen en cijfers over geweld en haatmisdrijven tegen LGBTIQ personen opnemen in periodieke veiligheidsenquêtes van de gemeente

¹ European Union Agency for Fundamental Rights (2020) *A Long Way to Go for LGBTI Equality. EU-LGBTI II*.

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf

² European Commission (2020) *Union of Equality: LGBTIQ Equality Strategy 2020-2025*.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0698>

European Commission (2017) *List of Actions to Advance LGBTI Equality*.

https://commission.europa.eu/system/files/2017-06/lgbti-actionlist-dg-just_en.pdf

- 10.8. Onderzoek naar de lokale ervaringen van geweld tegen LGBTIQ personen uitvoeren of ondersteunen en financieren
- 10.9. Verzamelde gegevens analyseren om risicolocaties, situaties, groepen enzovoort te identificeren en gerichte maatregelen te ontwikkelen
- 10.10. Een LGBTIQ-verbindingspersoon bij de politie of een contactpersoon voor LGBTIQ burgers binnen de politie aanstellen
- 10.11. Het bewustzijn vergroten, informatie verstrekken en training aanbieden aan politiepersoneel over LGBTIQ personen en haatmisdrijven tegen hen, zodat de politie LGBTIQ personen respectvol kan behandelen, haatmisdrijven kan herkennen en hen kan ondersteunen
- 10.12. Bewustzijnsvergroting en training over LGBTIQ personen en haatmisdrijven tegen LGBTIQ personen opnemen in de curricula voor politieacademies
- 10.13. Veiligheidsallianties of -netwerken binnen het politiekorps creëren of ondersteunen om haatmisdrijven tegen LGBTIQ personen te bestrijden
- 10.14. Netwerken voor LGBTIQ politiepersoneel creëren en ondersteunen
- 10.15. Een LGBTIQ contactpersoon aanstellen bij het Openbaar Ministerie
- 10.16. Vertrouwenwekkende maatregelen ontwikkelen en implementeren om LGBTIQ personen het vertrouwen te geven dat ze hulp kunnen zoeken of aangifte kunnen doen bij de politie, en in het bijzonder extra kwetsbare LGBTIQ personen zoals sekswerkers, LGBTIQ personen van kleur en LGBTIQ personen zonder papieren
- 10.17. Het bewustzijn bij het grote publiek vergroten over haatmisdrijven tegen LGBTIQ personen, bijv. door middel van publiekscampagnes
- 10.18. Ingrijpen door omstanders aanmoedigen en trainingen voor ingrijpen door omstanders aanbieden
- 10.19. Projecten tegen geweld ondersteunen en financieren
- 10.20. Projecten opzetten of ondersteunen waarin relevante belanghebbenden zoals politie, particuliere beveiligingsorganisaties, openbaar vervoer, bars, clubs enzovoort samenkomen om maatregelen voor een veilig nachtleven te ontwikkelen
- 10.21. Zorgen voor veiligheidseilanden in openbare ruimten, waar LGBTIQ burgers naartoe kunnen gaan, een tijdje kunnen blijven of om hulp kunnen vragen als zij zich onveilig voelen
- 10.22. Samenwerken met de politie om de veiligheid van LGBTIQ evenementen zoals lokale Pride Parades of festivals te garanderen
- 10.23. Campagnes opzetten of ondersteunen en informatie aan LGBTIQ personen verstrekken over haatmisdrijven, hun rechten, waar zij incidenten kunnen melden of hulp kunnen krijgen, bijvoorbeeld door middel van posters, advertenties in het openbaar vervoer, flyers, brochures
- 10.24. Een hulplijn aanbieden voor LGBTIQ personen die geweld, misbruik of haatmisdrijven hebben meegemaakt of dit willen melden
- 10.25. Een ondersteuningsstructuur en begeleiding aanbieden aan LGBTIQ personen die geweld of haatmisdrijven hebben meegemaakt, of bestaande organisaties steunen en financieren die dit doen
- 10.26. Lotgenotengroepen of ngo's ondersteunen die lotgenotenondersteuning bieden
- 10.27. Empowerment- en zelfverdedigingscursussen voor LGBTIQ personen aanbieden
- 10.28. Expliciet stelling nemen tegen extreemrechtse en andere radicale anti-LGBTIQ-groepen of -bewegingen
- 10.29. Monitoren welke organisaties de activiteiten van extreemrechtse of andere radicale anti-LGBTIQ-groepen of -bewegingen volgen en deze organisaties ondersteunen

Voorbeelden van goede werkwijzen

NATUURLIJK SAMEN – Rotterdamse Veiligheidsalliantie voor LGBTIQ

De Gemeente Rotterdam is een actieve partner in de Rotterdamse Veiligheidsalliantie “Natuurlijk Samen”. De Alliantie zet zich in voor de veiligheid van LGBTIQ personen en streeft naar een veilige leefomgeving, of dit nu in het openbaar is, ’s nachts tijdens het uitgaan of bij het gebruik van het openbaar vervoer. De Veiligheidsalliantie is een samenwerkingsverband tussen de politie, het politienetwerk “Roze in Blauw”, het lokale antidiscriminatiebureau RADAR, LGBTIQ organisaties en andere ngo’s. De organisatie richt zich op drie hoofdgebieden: het vergroten van het gevoel van veiligheid voor LGBTIQ personen en het aanmoedigen van het melden van discriminatie-incidenten; het delen van kennis en het creëren van inzicht over de veiligheidssituatie en het signaleren van onveilige situaties; en het aanbevelen en agenderen van oplossingen. De partners komen meerdere keren per jaar bijeen om actuele gebeurtenissen, trends en ontwikkelingen te bespreken. Samen beslissen zij over de prioriteiten om binnen hun respectievelijke netwerken te werken of vormen zij samenwerkingsverbanden om vastgelegde doelen te bereiken.

Rotterdam

Gerelateerde maatregel: 10.1

Infrastructuur bieden voor steun aan slachtoffers van homo- en transfobie

Om LGBTIQ personen die met homofoob en transfoob geweld en discriminatie te maken hebben te helpen en te ondersteunen, heeft Berlijn verschillende acties opgezet die elkaar versterken. Een voorbeeld hiervan is het opzetten van een gespecialiseerde adviesinfrastructuur in de maatschappij waar homofoob of transfoob gemotiveerde misdrijven of discriminerende handelingen kunnen worden gemeld en waar slachtoffers advies, begeleiding en ondersteuning wordt geboden. Bovendien bieden speciale LGBTIQ-contactpersonen bij de Berlijnse politie en bij het Openbaar Ministerie ondersteuning en hulp bij het doen van een officiële aangifte. Er wordt speciale aandacht besteed aan vertrouwenwekkende maatregelen die worden genomen door de politie en het Openbaar Ministerie, zoals deelname aan evenementen in de gemeenschap en het bezoeken van adviescentra; en aan het vergroten van de bereidheid van slachtoffers en getuigen om homo- en transfobe incidenten aan te geven, waardoor het hoge aantal niet-aangegeven gevallen omlaag wordt gebracht.

Berlijn

Gerelateerde maatregel: 10.3

Gerelateerde maatregel: 10.10

Gerelateerde maatregel: 10.15

Gerelateerde maatregel: 10.25

De onderrapportage van LGBTIQ-haatmisdrijven tegengaan via alternatieve gemeenschapsrapportage

Op basis van de verschillende klachten over slechte ervaringen met de politie door slachtoffers van LGBTIQ-haatmisdrijven, lanceerde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een enquête met als doel om inzicht te verwerven in de motieven achter de onderrapportering van haatmisdrijven. Het werd duidelijk welke acties er samen met de politie ondernomen moesten worden om de drempel om aangifte te doen te verlagen, zoals regelmatige bijeenkomsten en bewustzijnstrainingen voor de politie. Wat echter ook duidelijk werd, is dat de meest kwetsbare LGBTIQ personen, zoals sekswerkers en mensen zonder papieren, nog steeds waarschijnlijk nooit naar de politie zouden gaan. Daarom heeft Brussel samen met de NGO RainbowHouse een project geïmplementeerd voor alternatieve gemeenschapsrapportering. Slachtoffers van LGBTIQ-haatmisdrijven kunnen naar RainbowHouse gaan om hun verhaal in een veilige omgeving te vertellen aan iemand uit hun eigen gemeenschap en verdere assistentie te krijgen, zoals hulp om naar de politie en hulpdiensten te gaan. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zorgt voor de analyse van de gemelde zaken en financiert het hele project.

Brussel

Gerelateerde maatregel: 10.3

Publicatie van gegevens en analyses over LGBTIQ-haatmisdrijven

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest publiceert rapporten, gericht op de administratieve overheden en het grote publiek, waarin de gegevens over LGBTIQ-haatmisdrijven die zijn verzameld door het Brusselse gemeenschapsrapporteringproject in perspectief worden geplaatst met andere gegevensbronnen, zoals enquêtes, politiestatistieken, gelijkheidsorganen enzovoort, en met wetenschappelijke literatuur. De aanbevelingen in deze publicaties zijn erop gericht om de onderrapportage van haatmisdrijven te verminderen, de gegevensverzameling te verbeteren en uiteindelijk bij te dragen aan adequate zorg voor slachtoffers. Een eerste analyse is in 2022 gepubliceerd.

Brussel

Gerelateerde maatregel: 10.6

LGBTIQ-politiecontactpersonen - ondersteuningsfunctionarissen binnen de politie

Hamburg heeft permanent twee LGBTIQ-politiecontactpersonen aangesteld, die als ondersteuningsfunctionarissen voor LGBTIQ-kwesties binnen de politie dienen. Zij geven onder andere regelmatig gender- en seksuele diversiteitstrainingen op politiebureaus en binnen gespecialiseerde afdelingen. Dit zorgt ervoor dat deze onderwerpen nu een integraal onderdeel van de opleiding en bijscholing van de politie in Hamburg zijn geworden. De LGBTIQ-politiecontactpersonen geven ook advies aan LGBTIQ-instellingen, staan slachtoffers van haatmisdrijven bij en werken indien nodig ook mee aan strafrechtelijke vervolging.

Hamburg

Gerelateerde maatregel: 10.10

11. Infrastructuur & openbare ruimte

Het is een van de centrale taken van een lokale overheid om te voorzien in de noodzakelijke infrastructuur, het geheel van faciliteiten en systemen die de stad dienen en die stedelijke samenlevingen in staat stellen om te functioneren. Het gaat hierbij niet alleen om de harde infrastructuur van transport, communicatie, energie, water en afvalbeheer, maar ook over faciliteiten voor zachte infrastructuur, zoals openbare ruimtes en gebouwen, die maatschappelijke leefomstandigheden mogelijk maken, ondersteunen of verbeteren. Zo moeten er bijvoorbeeld faciliteiten worden gebouwd en onderhouden die de sociale infrastructuur ondersteunen, zoals scholen, parken en speeltuinen, sportterreinen, ziekenhuizen en structuren voor openbare veiligheid.

Veel LGBTIQ personen hebben niet het gevoel dat zij net zo vrij en veilig toegang tot de openbare infrastructuur hebben als anderen. Meer dan 1 op de 3 LGBTIQ respondenten in de Europese Unie geeft aan zich gediscrimineerd te voelen als zij in het openbaar naar buiten gaan voor vrijetijdsactiviteiten.¹ Gezien het mandaat van lokale overheden om de basis- en sociale infrastructuur voor al hun burgers te bieden, moeten gemeenten ervoor zorgen dat elk aspect van deze infrastructuur gelijkmatig en veilig toegankelijk is voor LGBTIQ personen.

Aangezien dit beleidsterrein betrekking heeft op de beschikbaarstelling van de meest elementaire infrastructuur voor alle andere gemeentelijke diensten, overlapt dit beleidsterrein natuurlijk met alle andere beleidsterreinen, met name *Sport & recreatie*, *Cultuur & geschiedenis* en *Veiligheid*. Maar dit zijn ook de faciliteiten die nodig zijn voor openbare diensten voor *Gezinnen*, *Jeugd en Senioren* of op het gebied van *Gezondheid*, *Handicaps & inclusie*, *Culturele diversiteit & migratie*, *Sociale problemen & achterstanden* en *Werkgelegenheid*. Door naar deze beleidsterreinen te kijken, kan dus meer inzicht worden verkregen in het bieden van een LGBTIQ-inclusieve infrastructuur.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 11.1. Openbare gebouwen en gebouwinfrastructuur van de gemeente, zoals het gemeentehuis, bibliotheken, musea, sportfaciliteiten, parken en speeltuinen, toegankelijk en gastvrij maken voor LGBTIQ burgers, bijv. door het publiekelijk ophangen van diversiteits- en non-discriminatieverklaringen, stickers of symbolen
- 11.2. Openbare toiletten, kleedkamers en doucheruimtes voor alle genders beschikbaar stellen
- 11.3. Zorgen dat het openbaar vervoer veilig toegankelijk is voor LGBTIQ burgers
- 11.4. Betaalbare alternatieve vervoersmiddelen beschikbaar stellen om te zorgen voor veilig openbaar vervoer voor LGBTIQ burgers wanneer en waar veilig openbaar vervoer niet bestaat, bijv. 's nachts of in meer afgelegen of gevaarlijke gebieden van de stad, zoals specifieke LGBTIQ-nachttaxi's en -passen
- 11.5. Het bewustzijn vergroten of gemeentelijk of door de gemeente ingehuurd personeel dat werkzaam is in de openbare infrastructuur, bijvoorbeeld in het openbaar vervoer, openbare gebouwen, de beveiliging enzovoort, trainen om adequaat om te gaan met LGBTIQ burgers en hen te ondersteunen als dat nodig is
- 11.6. Het bewustzijn vergroten en training aanbieden over LGBTIQ en diverse genderidentiteiten en -expressies om particuliere infrastructuraanbieders zoals taxichauffeurs te helpen adequaat om te gaan met LGBTIQ burgers en hen te ondersteunen als dat nodig is

¹ European Union Agency for Fundamental Rights (2020) *A Long Way to Go for LGBTI Equality. EU-LGBTI II*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf

- 11.7. Het management en het personeel van gevangenis, instellingen voor jonge gedetineerden enzovoort trainen om adequaat om te leren gaan met verschillende seksuele en genderidentiteiten van gedetineerden en bezoekers en met mogelijke conflictsituaties
- 11.8. LGBTIQ gemeenschappen helpen bij het vinden van geschikte huisvesting voor LGBTIQ-centra, LGBTIQ-jongerencentra, LGBTIQ-adviescentra enzovoort, of deze zelf aanbieden
- 11.9. Een tool implementeren om niet-LGBTIQ-inclusieve infrastructuur bij de gemeente te melden
- 11.10. Openbare LGBTIQ evenementen, demonstraties of herdenkingen zoals de plaatselijke Pride Parade ondersteunen door openbare ruimtes beschikbaar te stellen, wegen tijdelijk af te sluiten, het verkeer om te leiden, het publiek te informeren, de nodige veiligheidsmaatregelen te treffen enz.
- 11.11. Zichtbaarheid creëren voor LGBTIQ burgers en specifieke delen van de LGBTIQ gemeenschap bij speciale gelegenheden zoals tijdens de lokale Pride Parade, Pride Maand, Internationale Dag tegen Homofobie, Bifobie, Interfobie en Transfobie, Internationale Coming Out Dag, Lesbische Zichtbaarheidsdag, Transgender Zichtbaarheidsdag, Transgender Bewustzijnsweek, Interseks Bewustzijnsdag enzovoort, bijvoorbeeld door vlaggen te hijsen voor het gemeentehuis of andere openbare gebouwen, door openbare gebouwen of bezienswaardigheden te verlichten in regenboogkleuren enzovoort
- 11.12. Stilstaan bij LGBTIQ herdenkingsdagen zoals de Internationale Transgender Herdenkingsdag, Interseks Herdenkingsdag in de openbare ruimte door de respectievelijke vlaggen met rouwkleuren te hijsen of door ze halfstok te hangen
- 11.13. Permanente zichtbaarheid van LGBTIQ burgers creëren in de openbare ruimte, bijv. door middel van regenboogoversteekplaatsen, regenboogbankjes, voetgangerslichten voor homo's of lesbiennes, muurschilderingen of installaties van openbare LGBTIQ kunst
- 11.14. Lokale LGBTIQ-geschiedenis zichtbaar maken in de openbare ruimte, bijv. door gedenktekens of informatieplaquettes
- 11.15. Historische LGBTIQ figuren in de gemeente erkenning geven door ze op te nemen in de naamgeving van straten, pleinen, scholen enz.
- 11.16. Stedelijke planning diversifiëren door rekening te houden met verschillende identiteiten, leefsituaties, werkmodellen, vrijetijdsgedrag, behoeften enz.

Voorbeelden van goede werkwijzen

Openbare toiletten aanbieden voor alle genders

De stad Heidelberg heeft een duurzaam concept ontwikkeld voor het aanbieden van openbare toiletten voor alle genders. Het concept werd in februari 2022 goedgekeurd door de gemeenteraad en bevat richtlijnen over hoe een gemeente genderneutrale toiletten realistisch kan implementeren. Met deze aanpak is de stad Heidelberg een van de eerste Duitse steden die het onderwerp stevig integreert in de planning van nieuwbouwprojecten. Vanaf nu zullen de bouwafdeling van Heidelberg en het LGBTIQ+-coördinatiebureau van de stad samen beslissen over de noodzaak en de opties voor het installeren van genderneutrale toiletten in nieuwe gemeentelijke gebouwen en bij renovaties.

Heidelberg

Gerelateerde maatregel: 11.2

Het bewustzijn en de zichtbaarheid van LGBTIQ-kwesties in de openbare ruimte vergroten

De gemeenteraad van Cork heeft met veel belanghebbenden samengewerkt om te zorgen dat de LGBTIQ gemeenschappen vertegenwoordigd zijn in het stadsbeeld. De stad Cork hijst regelmatig Pride-vlaggen bij belangrijke gelegenheden zoals IDAHOBIT, Cork Pride en Wereld aidsdag. Deze ceremonies worden gebruikt om de zichtbaarheid in het lokale nieuws en de sociale media te vergroten.

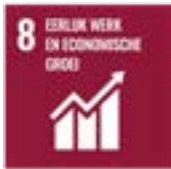
Vlaggen hijsen is een belangrijk en symbolisch gebaar van solidariteit van een stad met haar LGBTIQ burgers. Vlaggen worden echter ook snel weer neergelaten. Daarom heeft de stad permanente installaties laten bouwen en ondersteund die de LGBTIQ gemeenschap laten zien dat zij gezien en gewaardeerd wordt in de stad. Op IDAHOBIT 2022 heeft de gemeenteraad van Cork een glazen balustrade met regenboogtinten geïnstalleerd voor de hoofdingang van het stadskantoor. Dit is een krachtig en zichtbaar signaal dat de stad iedereen verwelkomt en opneemt. Daarnaast zijn er in het stadscentrum twee regenboogoversteekplaatsen voor voetgangers geïnstalleerd.

Cork

Gerelateerde maatregel: 11.11

Gerelateerde maatregel: 11.13

12. Sport & recreatie

Lokale overheden moeten infrastructuur, middelen en toegang tot sportfaciliteiten en recreatieve activiteiten aanbieden om de levenskwaliteit van hun burgers te verbeteren en leefbare gemeenschappen te creëren. Gemeenten bieden doorgaans verschillende diensten aan hun gemeenschap. Deze variëren van het exploiteren van openbare zwembaden, gymzalen, sportvelden, parken, bibliotheken, educatieve en culturele centra tot het subsidiëren van privéfaciliteiten, aanbieders of sportclubs. Zij bieden ook cursussen en ruimtes aan waar recreatieve activiteiten kunnen worden gehouden. Dit vergroot niet alleen de leefbaarheid van steden, maar bevordert ook het onderwijs en het levenslang leren, creëert een gemeenschapsgevoel en heeft een positief effect op het welzijn en de gezondheid van bewoners.

Helaas worden LGBTIQ personen vaak uitgesloten van recreatieve activiteiten. Dit kan zijn omdat zij niet vertegenwoordigd zijn of niet erkend worden als doelgroep, of omdat zij te maken hebben met vijandigheid, verbaal of fysiek geweld, of misschien omdat structurele discriminatie hen ervan weerhoudt om van dezelfde diensten gebruik te maken.¹ Gemeenten moeten hun recreatiemogelijkheden evalueren en moeten maatregelen nemen om te zorgen dat al hun burgers toegang hebben tot de aangeboden diensten en hiervan kunnen profiteren.

Dit beleidsterrein overlapt natuurlijk met de beleidsterreinen *Cultuur & geschiedenis en Infrastructuur & openbare ruimte*. Recreatieve activiteiten omvatten deelname aan culturele evenementen en cursussen over cultuur en geschiedenis, samen met het gebruik van openbare parken en pleinen, sport- en speelplaatsen, commerciële en gastronomische gebieden en culturele centra. Zie deze beleidsterreinen om meer inzicht te krijgen in problemen en mogelijke maatregelen op het beleidsterrein *Sport & recreatie*.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 12.1. Bestaande openbare sportfaciliteiten en -diensten toegankelijk maken voor LGBTIQ personen door personeel te trainen
- 12.2. Openbare sportvoorzieningen uitbreiden om tegemoet te komen aan specifieke behoeften van LGBTIQ personen
- 12.3. Het bewustzijn over LGBTIQ personen en de discriminatie van LGBTIQ personen in de sport vergroten bij toeschouwers en deelnemers
- 12.4. Particuliere sportclubs trainen en ondersteunen om LGBTIQ-inclusief te worden
- 12.5. LGBTIQ sportclubs ondersteunen
- 12.6. Het publieke bewustzijn over LGBTIQ-discriminatie in de sport vergroten
- 12.7. Het bewustzijn en de zichtbaarheid van LGBTIQ prestaties in de sport vergroten door middel van campagnes, het publiceren van informatie, het organiseren van conferenties of evenementen enzovoort
- 12.8. Zorgen voor LGBTIQ-vertegenwoordiging en LGBTIQ werken opnemen in de collectie van openbare bibliotheken en musea
- 12.9. LGBTIQ werken, auteurs, kunstenaars en culturele bijdragen promoten door middel van vitrines en tentoonstellingen, lezingenreeksen, culturele evenementen, campagnes, evenementen ter gelegenheid van LGBTIQ gelegenheden enzovoort

¹ European Commission (2020) *Union of Equality: LGBTIQ Equality Strategy 2020-2025*.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0698>

12.10. Lessen over specifieke LGBTIQ-onderwerpen opnemen op volksuniversiteiten en in het avondonderwijs

12.11. De LGBTIQ-geschiedenis en interessante plekken opnemen in algemene toeristische diensten zoals informatiemateriaal, stadsrondleidingen, begeleide en audiowandelingen, informatieborden enzovoort

12.12. Toeristische diensten aanbieden of promoten die specifiek op LGBTIQ personen zijn gericht door middel van gericht informatiemateriaal, de promotie van lokale LGBTIQ evenementen, wandeltochten over de lokale LGBTIQ-geschiedenis enzovoort

12.13. Bijdragen aan een LGBTIQ-vriendelijke horecasector door trainingen te bieden of te ondersteunen voor eigenaars, managers en personeel

12.14. Certificaten of keurmerken uitreiken voor LGBTIQ vriendelijke instellingen enzovoort

Voorbeelden van goede werkwijzen

ALL BODIES SWIM - exclusieve zwemtijden voor transgenders, interseksuelen en non-binaire personen

Bij het gebruik van openbare zwembaden worden transseksuele en non-binaire mensen vaak gedwongen om zwemkleding te dragen die niet bij hun genderidentiteit past of om vanuit datzelfde oogpunt ongeschikte kleet- en doucheruimtes te gebruiken. Zij kunnen te maken krijgen met starende blikken, opmerkingen of verbaal geweld of kunnen zelfs regelrecht worden weggestuurd, en worden daarom vaak uitgesloten van het gebruik van openbare zwembaden. Om dit te verhelpen en alle burgers toegang te geven tot openbare zwembaden en de voordelen van zwemmen, biedt de stad Hannover een veiligere ruimte om te zwemmen voor transseksuele en non-binaire mensen door exclusieve zwemtijden aan te bieden. De zwemtijden vinden één keer per maand plaats in één van de openbare zwembaden van de stad. Tijdens deze tijden worden er geen andere klanten in het zwembad toegelaten. De deelnemers mogen om het even welke kleet- of doucheruimte gebruiken en zwemkleding dragen die zij prettig vinden. Het zwembadpersoneel is hiervoor opgeleid.

Hannover

Gerelateerde maatregel: 12.2

ROTTERDAM SPORTSUPPORT – bewustzijnsvergroting, training & ondersteuning voor sportclubs

Iedereen moet in een veilige en uitnodigende omgeving aan sport kunnen doen, ongeacht leeftijd, etniciteit, seksuele geaardheid of genderidentiteit. Daarom werkt de Gemeente Rotterdam bij de uitvoering van haar lokale sportbeleid samen met de organisatie Rotterdam Sportsupport, en financiert en promoot hun activiteiten. Rotterdam Sportsupport biedt recreatiesportverenigingen de tools die nodig zijn om diversiteit en inclusie binnen hun organisatie te stimuleren. Een van de manieren waarop zij dat doen is door middel van netwerksessies en trainingen voor bestuursleden van de club, vrijwilligers, trainers en anderen die actief zijn in de amateursport. Rotterdam Sportsupport biedt ook hulp aan verenigingen die specifieke vragen hebben over inclusie, diversiteit, pesten en discriminatie. Rotterdam Sportsupport volgt een integrale diversiteitsaanpak om een veilige en gastvrije omgeving voor alle minderheidsgroepen te creëren, waaronder de LGBTIQ gemeenschap.

Rotterdam

Gerelateerde maatregel: 12.4

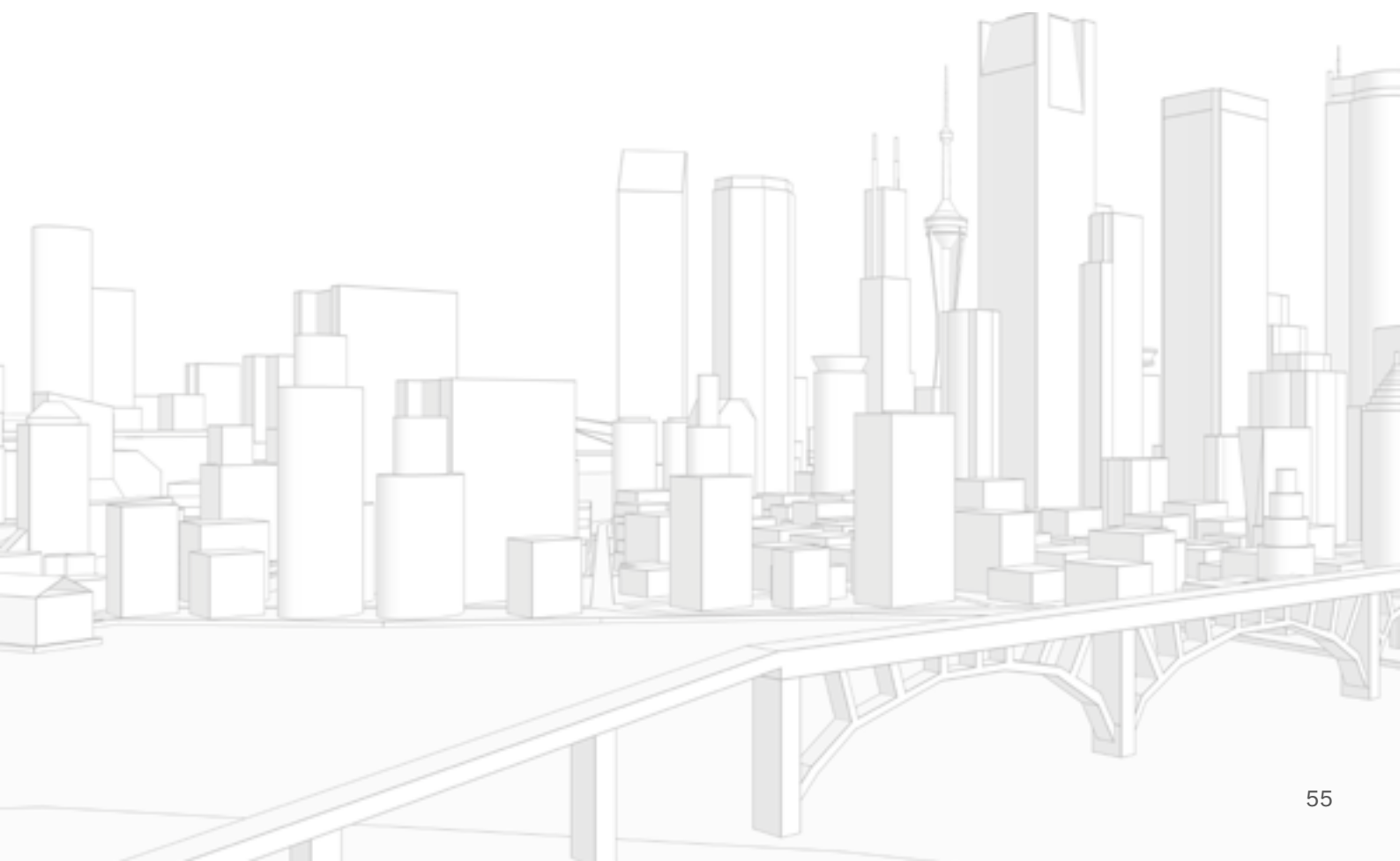
Promotie van de LGBTIQ-geschiedenis en -cultuur in het toerisme

Als erkende toerisme- en cultuurstad wil de gemeente Kotor het onderwerp LGBTIQ-rechten op deze terreinen onder de aandacht brengen. Daarom heeft de gemeente, ter gelegenheid van de Internationale Dag van de Mensenrechten, samen met het Cultureel Centrum "Nikola Djurkovic" de promotie van de thematische bundel "Ontdekken van het verborgene: Montenegro, queer en aanverwante onderwerpen" op zich genomen om de vaak verborgen geschiedenis en cultuur van LGBTIQ personen in Montenegro te promoten.

Kotor

Gerelateerde maatregel: 12.11

13. Cultuur & geschiedenis

LGBTIQ personen leveren een belangrijke bijdrage aan de kunst en de cultuur. LGBTIQ kunst put, met haar gelaagdheid aan inspiratie, uit het artistieke vermogen om intieme persoonlijke ervaringen uit te drukken en bredere sociale conflicten aan te kaarten, heeft door de geschiedenis heen in vele vormen bestaan, en is en blijft een katalysator voor verandering. Queer kunst is een krachtige manier om LGBTIQ ervaringen te delen en LGBTIQ levens te vieren. Queer kunst heeft vele vormen van artistieke expressie voortgebracht die de wereldwijde kunst en cultuur hebben verrijkt en nog steeds verrijken.

Tegelijkertijd zijn queer artiesten vaak ondervertegenwoordigd en ondergefinancierd. Gemeentelijke programma's ter ondersteuning van kunst en cultuur moeten ook oog hebben voor LGBTIQ personen. Lokale overheden moeten ernaar streven om LGBTIQ kunstenaars actief te ondersteunen, met elkaar in contact te brengen en hen in staat te stellen om het artistieke queer erfgoed te behouden en te bevorderen, en zo het artistieke en culturele landschap van hun gemeenschappen te versterken.

Historisch gezien hebben LGBTIQ personen een belangrijke en productieve rol gespeeld in de wetenschap, technologie en cultuur, maar hun bijdragen worden maar zelden erkend als die van LGBTIQ personen. Het is belangrijk dat culturele en onderwijsinstellingen erkennen dat LGBTIQ personen een impact hadden en hebben op onze samenleving en cultuur door hun ideeën, uitvindingen en innovaties. Door dit aan het grote publiek te laten zien, zorgen ze ook voor positieve zelfbeelden en rolmodellen voor LGBTIQ burgers, en maken ze duidelijk ze dat LGBTIQ zijn niet gelijk hoeft te staan aan een leven vol discriminatie en lijden, maar ook een leven vol prestaties en voldoening kan betekenen.

Het is ook een feit dat veel LGBTIQ personen door de geschiedenis heen te maken hebben gehad met onrecht, vervolging en geweld. Samenlevingen moeten vandaag de dag verantwoording afleggen voor het onrecht en de misdaden die zijn gepleegd op grond van seksuele geaardheid, genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken, genoegdoening geven aan levende slachtoffers of hun families, en leren van fouten uit het verleden.

Aandachtspunten & implementatiemaatregelen

- 13.1. Culturele LGBTIQ instellingen ondersteunen en financieren, zoals musea, galleries, boekhandels, kunstcentra, theaters en concertpodia
- 13.2. Culturele LGBTIQ festivals, weken of evenementen ondersteunen en financieren, zoals queer kunst-, theater-, film- of muziekfestivals
- 13.3. Lokale LGBTIQ kunstenaars en projecten ondersteunen en financieren
- 13.4. Normen of controlelijsten opstellen om te zorgen dat LGBTIQ kunstenaars worden ondersteund en gefinancierd binnen bestaande gemeentelijke ondersteuningsprogramma's voor lokale kunstenaars
- 13.5. Projecten opzetten of ondersteunen die jonge LGBTIQ personen of gemarginaliseerde LGBTIQ personen, zoals personen uit etnische minderheden, LGBTIQ vluchtelingen, oudere of gebepaalde LGBTIQ personen enzovoort, de mogelijkheid bieden om zich artistiek te uiten
- 13.6. Lokale stuurgroepen voor LGBTIQ-geschiedenis oprichten met deskundigen op het gebied van LGBTIQ-geschiedenis en lokale belanghebbenden zoals musea, instellingen en universiteiten
- 13.7. Onderzoek naar en documentatie over lokale LGBTIQ-geschiedenis subsidiëren
- 13.8. Instellingen ondersteunen en financieren die de LGBTIQ-geschiedenis onderzoeken en conserveren, zoals archieven of musea

- 13.9. De lokale LGBTIQ-geschiedenis zichtbaar maken, bijv. door middel van informatieborden en -plaquettes op plaatsen die van belang zijn voor de lokale LGBTIQ-geschiedenis of voormalige woningen van belangrijke lokale LGBTIQ persoonlijkheden, of door middel van gedenktekens
- 13.10. Bewustzijns campagnes organiseren over de historische bijdragen van LGBTIQ personen
- 13.11. De bijdragen en prestaties van lokale LGBTIQ personen, dood of levend, eren door het toekennen van lokale prestatieprijsen, medailles, ereburgerschappen enzovoort
- 13.12. Onderzoek naar en documentatie over historisch onrecht tegenover plaatselijke LGBTIQ inwoners subsidiëren
- 13.13. Campagnes organiseren of ondersteunen over onrecht dat LGBTIQ personen in het verleden is aangedaan
- 13.14. Werken aan het uitwissen van de dossiers van onterecht gecriminaliseerde LGBTIQ personen en aan herstelbetalingen aan LGBTIQ personen die onrecht is aangedaan of aan hun nabestaanden
- 13.15. Historische ooggetuigenverslagen van LGBTIQ bewoners verzamelen en documenteren
- 13.16. Tentoonstellingen organiseren over lokale LGBTIQ-geschiedenis
- 13.17. Lokale LGBTIQ-geschiedenis opnemen in permanente tentoonstellingen van lokale musea
- 13.18. Organiseren projecten in het kader van de Queer Geschiedenismaand, bijv. voor scholen

→ Zie voor het inwijden van gedenktekens, het herdenken van gedenkdagen en openbare kunst en zichtbaarheid in de openbare ruimte ook de maatregelen op het beleidsterrein *Infrastructuur & openbare ruimte*.

Voorbeelden van goede werkwijzen

QUEER FEST – empowerment van de queer gemeenschap en verrijking van het culturele landschap

De stad Leuven wil de zichtbaarheid van de queer gemeenschap vergroten. Om dat doel te bereiken werd in 2021 een oproep gedaan aan alle Leuvenaars om mee te denken en mee te helpen aan een ambitieus regenboogbeleid. De respons was overweldigend en vanuit alle respondenten ontstond er een informeel collectief dat zichzelf Queer Leuven noemde. Dit collectief, bestaande uit ongeveer vijf à tien betrokken burgers, komt regelmatig samen en helpt de Leuvense beleidsmakers bij het creëren van een LGBTIQ-vriendelijke stad. Zij organiseren in november 2023 het eerste queer kunstfestival van Leuven met steun van de stad, Rainbow House UniQue en culturele organisaties in Leuven. Het festival beslaat meerdere dagen in november en omvat tentoonstellingen en optredens van queer kunstenaars, waarbij alle kunstvormen aan bod komen. Dit festival zal de queer gemeenschap in Leuven versterken en het culturele landschap van Leuven diversifiëren.

Leuven

Gerelateerde maatregel: 13.2

QUEER FESTIVAL HEIDELBERG – financiering van queer cultuur, muziek, theater, film en kunst

De stad Heidelberg streeft ernaar om het hele jaar door een scala aan laagdrempelige culturele en onderwijskundige evenementen over LGBTIQ onderwerpen aan te bieden. Zo wordt er ruimte geboden waar de meerderheid van de samenleving diversiteit als een sociale verrijking kan ervaren én waar LGBTIQ gemeenschappen positieve zelfbeelden kunnen zien van de queer identiteit. Met dit doel organiseert en sponsort het Bureau voor Gelijke Kansen van de stad Heidelberg het hele jaar door verschillende activiteiten. Een bijzonder hoogtepunt is het Queer Festival Heidelberg. Het festival is het oudste en grootste in zijn soort in Duitsland. Het wordt sinds 2021 door de stad gefinancierd en hierbij worden er in Heidelberg de hele maand mei LGBTIQ muziek-, theater-, film- en kunstevenementen gehouden.

Heidelberg

Gerelateerde maatregel: 13.2

ARCUS – SCHADUW VAN EEN REGENBOOG – een monument om stil te staan bij de queer geschiedenis

De vervolging van homoseksuelen door het naziregime is al vele jaren een aandachtspunt voor de stad Wenen. In een nauwe samenwerking tussen de Antidiscriminatie-eenheid voor LGBTIQ-kwesties (WASt - Wiener Antidiskriminierungsstelle für LGBTIQ) en de afdeling Kunst in de Openbare Ruimte (KÖR - Kunst im Öffentlichen Raum) is opdracht gegeven voor een onderzoek naar de namen van alle homoseksuele Weense nazislachtoffers. Er werden tijdelijk vier monumenten opgericht en er werd een tweedaagse internationale conferentie, “Herdenking heroverwogen: Wenen herdenkt vergeten slachtoffers”, gehouden in het Oostenrijkse parlement en in het stadhuis. Daarnaast werd er een breed participatieproces opgezet met vertegenwoordigers van de queer, kunst- en herdenkingsgemeenschappen en werd er een open kunstwedstrijd aangekondigd. Als resultaat van dit proces zal in 2023 het monument “ARCUS - Schaduw van een Regenboog” worden onthuld in het Resselpark in het stadscentrum.

Wenen

Gerelateerde maatregel: 13.9

Integratie van de geschiedenis van de vervolging van LGBTIQ personen in de permanente tentoonstelling van het Nationaal Museum

De afgelopen 2 jaar heeft er een groot renovatie- en uitbreidingsproject plaatsgevonden in het Nationaal Museum van Verzet en Mensenrechten in Esch-sur-Alzette. Tot 2022 kwam het onderwerp LGBTIQ-vervolging niet aan bod in het museum. Op verzoek van de stad Esch-sur-Alzette en in samenwerking met het museum werd het noodzakelijk geacht om het onderwerp in de permanente tentoonstelling op te nemen. Dit was des te relevanter omdat de buitenkant van het museum dienst doet als nationaal monument, waar sinds 2015 elk jaar een nationale LGBTIQ-ceremonie wordt gehouden in aanwezigheid van lokale en nationale regeringsvertegenwoordigers en diplomatieke corpsen. Het onderwerp LGBTIQ-vervolging is nu een integraal onderdeel van de nieuwe permanente tentoonstelling over de nazi-bezetting van Luxemburg. Het onderwerp wordt verder uitgewerkt op het "Pad der Herinneringen" dat door de stad loopt en het verhaal vertelt van een plaatselijke man die als "Roze Driehoek" werd gedeporteerd.

Esch-sur-Alzette

Gerelateerde maatregel: 13.17

Woordenlijst

Begrip	Definition
Antiretrovirale therapie (ART)	Antiretrovirale therapie (ART) is de behandeling van mensen die besmet zijn met het humaan immunodeficiëntievirus (hiv) met behulp van anti-hiv-medicijnen.
Aromantisch	Een persoon die weinig of geen romantische aantrekkingskracht ten opzichte van iemand anders ervaart.
Aseksueel	Een persoon die weinig of geen seksuele gevoelens, verlangens of aantrekkingskracht ten opzichte van iemand anders ervaart.
BIPoC	Acroniem voor zwarte, inheemse en gekleurde personen („black, indigenous and people of color“).
Biseksueel (bi)	Van oudsher iemand die zich emotioneel en/of seksueel aangetrokken voelt tot zowel mannen als vrouwen. In de afgelopen jaren is het ook iemand gaan betekenen die zich emotioneel en/of seksueel aangetrokken voelt tot personen van meer dan één gender. [Zie ook <i>Panseksueel</i>]
Bondgenoot	Een persoon die zelf niet tot een bepaalde minderheid of gemarginaliseerde groep behoort, maar die de belangen en behoeften van die groep actief steunt (bijv. een heteroseksueel die LGBTIQ personen steunt).
Cisgender (Cis)	Een persoon die zich identificeert met het bij de geboorte toegewezen geslacht. [Zie voor het tegenovergestelde <i>Transgender</i>]
Discriminatie	Discriminatie is het bewust of onbewust ongunstig behandelen van personen op basis van het feit of de opvatting dat ze deel uitmaken van een bepaalde gemarginaliseerde groep.
Diversiteit	Het bestaan van variaties van verschillende kenmerken in een groep mensen. Mensen kunnen bijvoorbeeld verschillen wat betreft hun etniciteit en culturele achtergrond, klasse, gender, seksuele geaardheid, leeftijd of religie.
Diversiteit, gelijkheid en inclusie (DGI)	Een term die wordt gebruikt om beleid en maatregelen te beschrijven die de vertegenwoordiging en participatie van verschillende groepen mensen bevorderen, bijvoorbeeld mensen van verschillende etniciteiten, leeftijden, (on)vermogens, genders, seksuele geaardheden en religies.
Diversiteitsmanagement	Een organisatorisch proces dat is ontworpen om diversiteit en inclusie te bevorderen, bijvoorbeeld op het werk.
Gay	Een persoon die zich emotioneel en/of seksueel aangetrokken voelt tot mensen van hetzelfde geslacht. Hoewel het traditioneel verwijst naar mannen, kunnen andere mensen die zich aangetrokken voelen tot hetzelfde geslacht of meerdere genders zichzelf ook als gay definiëren.
Gender	Een sociale constructie die culturele en sociale verwachtingen stelt aan individuen op basis van hun toegewezen geslacht/gender.
Genderexpressie	De manier waarop iemand genderidentiteit uitdraagt naar anderen toe, bijvoorbeeld in de manier van spreken, bewegen of kleden. Iemands genderexpressie kan verschillen van de genderidentiteit/-identiteiten of van het bij de geboorte toegewezen geslacht.
Genderidentiteit	Ieders diep gevoelde individuele notie en ervaring van de eigen gender. De genderidentiteit kan overeenkomen met of verschillen van het bij de geboorte toegewezen geslacht. Hieronder valt ook hoe iemand zich in het eigen lichaam voelt, wat kan leiden tot medische, chirurgische of andere aanpassingen aan het lichaam om het in overeenstemming met iemands identiteit te brengen. Geslachtsidentiteit heeft een sterke invloed op genderexpressie. Sommige mensen hebben een genderidentiteit die past in de binaire indeling man of vrouw, de identiteit van anderen is non-binair in die zin dat deze niet (alleen) overeenkomt met één van deze categorieën.

Begrip	Definition
Genderqueer	Een persoon die de traditionele genderbinariteit in twijfel trekt, d. w. z. die zich niet of niet exclusief identificeert als man of vrouw.
Geslacht	Een categorie die een persoon classificeert op basis van biologische geslachtskenmerken, d.w.z. de combinatie van verschillende fysieke kenmerken zoals hormonen, chromosomen, inwendige en uitwendige voortplantingsorganen en secundaire geslachtskenmerken. [Zie <i>Geslachtskenmerken</i>] Het geloof dat er maar twee biologische seksen zijn - mannelijk en vrouwelijk - is weerlegd door medisch en biologisch onderzoek; in plaats daarvan is het biologisch geslacht een complex continuüm in plaats van twee afzonderlijke categorieën.
Geslacht bevestigende chirurgie (GBC)	Operaties die plaatsvinden in het kader van transitiegerelateerde gezondheidszorg. Tegenwoordig verkiest de transgendergemeenschap deze term boven de verouderde medische term Geslacht veranderende chirurgie (GVC) vanwege de positieve connotatie.
Geslacht veranderende chirurgie (GVC)	Verouderde medische term voor operaties die plaatsvinden in het kader van transitiegerelateerde gezondheidszorg. [Zie voor het alternatief <i>Geslacht bevestigende chirurgie</i>]
Geslachtskenmerken	De anatomie van een persoon en iemands chromosomen, hormonale structuur en voortplantingsorganen.
Haatmisdrijf	Strafbare feiten die zijn ingegeven door haat of vooroordelen tegen een specifieke groep mensen, bijvoorbeeld op basis van gender, genderidentiteit, seksuele geaardheid, etniciteit, religie, leeftijd of beperking.
Heteronormativiteit	Een perspectief en reeks praktijken gebaseerd op het geloof dat geslacht een onbetwistbaar en onveranderlijk binair gegeven is, dat er slechts twee noodzakelijkerwijs complementaire geslachten zijn, waardoor wordt uitgedragen en in stand wordt gehouden dat heteroseksualiteit de enige manier is waarop iemand "normaal" kan zijn.
Heteroseksisme	Discriminatie of vooroordelen tegen LGBTIQ personen gebaseerd op de aanname dat heteroseksualiteit de enige denkbare "normale" seksualiteit is. [Zie ook <i>Heteronormativiteit</i>]
Heteroseksueel	Een persoon die zich identificeert als vrouw en die zich emotioneel en/of seksueel aangetrokken voelt tot mensen die zich identificeren als man en vice versa.
Homofobie	Angst, woede en/of haat gericht tegen homoseksualiteit en homoseksuele personen of personen die als homoseksueel worden beschouwd.
Homoseksueel	Een persoon die zich emotioneel en/of seksueel aangetrokken voelt tot mensen van hetzelfde geslacht. [Zie ook <i>Gay</i> en <i>Lesbisch</i>]
Hormoonvervangings-therapie	Een hormoontherapie die wordt toegepast als onderdeel van de interseksuele gezondheidszorg of transitiegerelateerde medische zorg om het uiterlijk van een persoon te veranderen zodat het overeenkomt met de genderidentiteit.
Individuele discriminatie	Een vorm van discriminatie die rechtstreeks door individuen wordt toegepast.
Institutionele discriminatie	Ongunstige en onrechtvaardige behandeling van een individu of groep individuen door de samenleving en haar instellingen door ongelijke behandeling van leden van minderheden of gemarginaliseerde groepen.
Intersectionaliteit	Een benadering die de onderlinge verbondenheid erkent van sociale categorisaties zoals ras, klasse en gender in individuen en groepen, evenals het feit dat verschillende systemen van discriminatie elkaar overlappen en onderling afhankelijk zijn.

Begrip	Definitie
Interseks	Een persoon die geboren is met geslachtskenmerken (seksuele anatomie, voortplantingsorganen, hormonale niveaus en/of chromosomale patronen) die volgens de gangbare definitie niet als man of vrouw geïdentificeerd kunnen worden. Het begrip interseks omvat een breed scala aan variaties van geslachtskenmerken. Omdat seks fysiek geen strikte tegenstelling is, maar een spectrum van geslachtskenmerken, bestaan er van nature mensen met andere geslachtskenmerken dan man of vrouw.
Lesbisch	Een vrouw die zich emotioneel en/of seksueel aangetrokken voelt tot vrouwen.
LGBTIQ	Acroniem voor <i>Lesbisch, Gay, Biseksueel, Transgender, Interseks</i> en <i>Queer</i> . Het gebruik als bijvoeglijk naamwoord heeft de voorkeur boven het gebruik als zelfstandig naamwoord, omdat deze termen alleen aspecten van iemands complexe identiteit beschrijven in plaats van te definiëren wie zij als geheel zijn. Er bestaan verschillende variaties op dit acroniem, soms gevolgd door een plusteken of sterretje om te verwijzen naar andere identiteiten die niet worden uitgesproken. LGBTIQ is momenteel echter het meest gebruikte acroniem, dat ook wordt gebruikt door ILGA Europe en de Europese Unie.
Mainstreaming	De handeling waarbij een ondervertegenwoordigde groep, kwestie of concept in het reguliere sociale bewustzijn of in reguliere institutionele processen wordt opgenomen.
Meervoudige discriminatie	Een benadering die erkent dat iemand op basis van meer dan één kenmerk gediscrimineerd kan worden (iemand die bijvoorbeeld gediscrimineerd wordt vanwege etniciteit, kan ook gediscrimineerd worden vanwege gender en/of seksuele geaardheid). Dit resulteert vaak in een cumulatieve achterstand.
Micro-aggressie	Subtiele en vaak onbedoelde vernederingen, beledigingen of opdringerige gedragingen die denigrerende, bevooroordeelde of anderszins negatieve boodschappen overbrengen over iemands etniciteit, klasse, gender, seksuele geaardheid, religie, leeftijd of andere kenmerken.
Migrantenachtergrond	Migrantenachtergrond beschrijft de achtergrond van een persoon die ofwel gemigreerd is naar het huidige land van verblijf en/of vroeger een andere nationaliteit had dan het huidige land van verblijf en/of van wie minstens één van de ouders vroeger als migrant het huidige land van verblijf is binnengekomen.
Minderheidsstress	Hoge stressniveaus waaraan leden van minderheden of gemarginaliseerde groepen blootstaan, veroorzaakt door vooroordelen, discriminatie en de daaruit voortvloeiende (micro-)agressies.
Misogynie	Haat jegens, minachting van of sterke vooroordelen jegens vrouwen, vrouwelijkheid en/of alles wat als vrouwelijk wordt ervaren.
MnV	Afkorting van "Man naar Vrouw": een persoon die bij de geboorte de mannelijke identiteit kreeg toegewezen maar een vrouwelijke genderidentiteit heeft en nu als vrouw leeft.
Niet genderconform	Aanduiding van of betrekking hebbend op een persoon wiens gedrag of uiterlijk niet voldoet aan de heersende culturele en sociale verwachtingen over wat gepast is voor diens gender.
Non-binair	Een genderidentiteit die niet (uitsluitend) mannelijk of vrouwelijk is.
Pansexueel	Een persoon die zich emotioneel en/of seksueel aangetrokken voelt tot welk gender dan ook.
Queer	Een begrip dat weer in ere wordt hersteld door mensen die de traditionele gendercategorieën en heteroseksuele sociale normen in twijfel trekken. Oorspronkelijk werd het gebruikt als een denigrerend begrip om naar LGBTIQ personen te verwijzen.
Regenboogfamilie	Een gezin waarvan minstens één ouder een LGBTIQ persoon is.

Begrip	Definition
Seksisme	Discriminatie en vooroordelen op basis van iemands gender.
Seksuele identiteit of seksuele oriëntatie	De identiteit van een persoon met betrekking tot het gender of de genders waartoe deze persoon zich emotioneel en/of seksueel aangetrokken voelt of waarmee deze persoon relaties wil aangaan, bijv. heteroseksualiteit, homoseksualiteit, panseksualiteit enz.
SOGI	Acroniem voor <i>Seksuele Oriëntatie en Genderidentiteit</i> .
SOGIE	Acroniem voor <i>Seksuele Oriëntatie, Genderidentiteit en Genderexpressie</i> .
SOGIESC	Acroniem voor <i>Seksuele Oriëntatie, Genderidentiteit, Genderexpressie en Geslachtskenmerken</i> .
Structurele discriminatie	Vorm van discriminatie die optreedt wanneer de structuren en mechanismen van de samenleving zelf op een discriminerende manier functioneren of elementen bevatten die bepaalde mensen of groepen van mensen op een ongrijpbare, maar duidelijke manier benadelen. [Zie ook <i>Institutionele discriminatie</i>]
Trans man	Een persoon die bij de geboorte als vrouw is aangeduid, maar een mannelijke genderidentiteit heeft en nu als man leeft. [Zie VnM] Deze persoon kan al dan niet voor een medische transitie kiezen. [Zie <i>Transitie</i>]
Trans vrouw	Een persoon die bij de geboorte als man is aangeduid, maar een vrouwelijke genderidentiteit heeft en nu als vrouw leeft. [Zie VnM] Deze persoon kan al dan niet voor een medische transitie kiezen. [Zie <i>Transitie</i>]
Transfobie	Negatieve maatschappelijke en persoonlijke meningen, houdingen en gedragingen die geworteld zijn in vooroordelen, afkeer, angst en/of haat jegens transpersonen of variaties van genderidentiteit en genderexpressie.
Transgender (Trans)	Mensen van wie de genderidentiteit afwijkt van het geslacht/gender dat hen bij de geboorte is toegewezen. [Zie voor het tegenovergestelde <i>Cisgender</i>] Deze mensen kunnen al dan niet voor een medische transitie kiezen. [Zie <i>Transitie</i>]
Transitie	Een reeks sociale en/of medische stappen die mensen kunnen nemen om te leven in het gender waarmee zij zich identificeren, bijvoorbeeld: zich kleden, spreken en voordoen als iemands gender; iemands naam en/of geslacht veranderen in juridische documenten; of medische behandelingen ondergaan zoals hormoontherapie en/of chirurgie.
Transmisogynie	Haat jegens, minachting voor of sterke vooroordelen jegens transvrouwen.
Transseksueel	Verouderd begrip dat <i>Transgender</i> betekent. Wordt alom als pathologiserend beschouwd.
VnM	Afkorting van "Vrouw naar Man": een persoon die bij de geboorte de vrouwelijke identiteit kreeg toegewezen, maar een mannelijke genderidentiteit heeft en nu als man leeft.
Xenofobie	Angst en/of haat voor, of vooroordelen jegens, personen of dingen die als "vreemd" worden beschouwd.

Deelnemende gemeenten

Officiële projectpartners

Aarhus

Aarhus Kommune
Borgmesterens Afdeling

Barcelona

Ajuntament de Barcelona
Departament de Promoció dels Drets de les Dones i LGTBI | Direcció Feminismes i LGTBI

Berlijn

Berlijn
Senatsverwaltung für Arbeit, Soziales, Gleichstellung, Integration, Vielfalt und Antidiskriminierung

Brugge

Stad Brugge
Diversiteit Brugge

Brussel

Brussel / Bruxelles
equal.brussels | Gewestelijke Overheidsdienst Brussel / Service Public Régional de Bruxelles

Cork

Comhairle Cathrach Chorcaí / Cork City Council
Cork City LGBTI+ Inter-Agency Steering Group | Irish Council for Civil Liberties

Esch-sur-Alzette

Ville d'Esch-sur-Alzette
Egalité des Chances: Service Culture

Hamburg

Freie und Hansestadt Hamburg
Behörde für Wissenschaft, Forschung, Gleichstellung und Bezirke

Hannover

Landeshauptstadt Hannover
Beauftragte für sexuelle und geschlechtliche Vielfalt

Keulen

Stadt Köln
Fachstelle für Lesben, Schwule, Bisexuelle, Transgender und intergeschlechtliche Menschen

Kotor

Opština Kotor
Sekretarijat za kulturu, sport i društvene djelatnosti

Leuven

Stad Leuven
Afdeling diversiteit en gelijke kansen directie samenleving

Ljubljana

Mestna Občina Ljubljana
Oddelek za zdravje in socialno varstvo

Mannheim

Stadt Mannheim
LSBTI-Beauftragung

Neurenberg

Stadt Nürnberg
Stabsstelle Menschenrechtsbüro & Gleichstellungsstelle

Parijs

Ville de Paris
Service Égalité, Intégration, Inclusion | Direction de la Démocratie, des Citoyen.ne.s et des Territoires

Rotterdam

Gemeente Rotterdam
Maatschappelijke Ontwikkeling, Inclusief Samenleven

Wenen

Stadt Wien
Wiener Antidiskriminierungsstelle für LGBTIQ-Angelegenheiten (WASSt)

Bijdragende steden

Bergen

Bergen Kommune
Seksjon for inkludering og mangfold | Byrådsavd for kultur, frivillighet og inkludering

Braunschweig

Stadt Braunschweig
Koordinationsstelle LSBTI*

Genève

Ville de Genève Service Agenda 21 – Ville durable

Göttingen

Stadt Göttingen
Koordination Diversität

Heidelberg

Stadt Heidelberg
Kordinationsstelle LSBTIQ+ | Amt für
Chancengleichheit der Stadt Heidelberg

Ostende

Stad Oostende
Directie Samenleven | Dienst Onderwijs en
Maatschappij

NGO's

**ACATHI - Associació Catalana per la Integració
d'Homosexuals, Bisexuals i Transsexuals
Immigrants** | Barcelona | Catalunya | Espanya

AIDS-Hilfe and Dyke March Organization |
Neurenberg | Duitsland

Bisexuellen-Netzwerk e.V. | Hamburg | Duitsland

Cavaria | Leuven | België

Cologne Pride (KLuST e.V.) | Keulen | Duitsland

**COURAGE - die Partner*innen-, Familien- &
Sexualberatungsstelle** | Wenen | Oostenrijk

**Deutsche Gesellschaft für Transidentität und
Intersexualität e. V. (dgti) - Regionalgruppe
Rhein-Neckar** | Mannheim | Duitsland

Dona Daria | Rotterdam | Nederland

**Društvo kulturno, informacijsko in svetovalno
središče Legebitra** | Ljubljana | Slovenië

Društvo Parada ponosa | Ljubljana | Slovenië

Dyke* March Cologne | Keulen | Duitsland

Federació d'Entitats LGTBI de Catalunya |
Barcelona | Catalunya | Espanya

FLG - Associació de Famílies LGTBI |
Barcelona | Catalunya | Espanya

Gay Project | Cork | Ierland

InterAgency Group | Cork | Ierland

**Lesben- und Schwulenverband Berlin-
Brandenburg** | Berlijn | Duitsland

Lesbenverein Intervention e.V. | Hamburg |
Duitsland

LesLeFam e.V. | Berlijn | Duitsland

LGBT+ Huset | Aarhus | Denemarken

**LGBTI Intergroup of the City Council of
Mannheim** | Mannheim | Duitsland

**LINC - Advocating for Lesbian & Bisexual
Women** | Cork | Ierland

Magnus-Hirschfeld-Centrum Hamburg e.V. |
Hamburg | Duitsland

Migrationsrat Berlin e.V | Berlijn | Duitsland

Queeres Netzwerk Niedersachsen | Hannover |
Duitsland

Queeres Netzwerk Nordrhein-Westfalen |
Keulen | Duitsland

RainbowHouse Brussels | Brussel | België

**RuT - Rad und Tat Offene Initiative Lesbischer
Frauen e.V.** | Berlijn | Duitsland

Schwulenberatung Berlin gGmbH | Berlijn |
Duitsland

TransInterQueer e.V | Berlijn | Duitsland

Unicorn Refugees | Mannheim | Duitsland

UniQue Vlaams-Brabants Regenbooghui |
Leuven | België

Wel Jong Niet Hetero | Gent | België

Zavod TransAkcija | Ljubljana | Slovenië

Imprint

Uitgever:

Rainbow Cities Network
c/o Queeres Zentrum Mannheim
G7 14, 68159 Mannheim
Duitsland
www.rainbowcities.com

Auteur:

Grace Proch

Concept:

Grace Proch, Manuel Rosas Vazquez

Coördinatie:

Manuel Rosas Vazquez

Tekstcorrectie:

Emma Bidwell

Vertaling:

Snelvertaler

Opmaak en zetwerk:

Dipl.-Des. Birgit Sobiech
schlichtundbündig Grafikdesign

Lettertype:

Om deze brochure toegankelijker en leesbaarder te maken voor het hele spectrum van visueel gebepervingten, is het lettertype Atkinson Hyperlegible gebruikt. © 2020 Braille Institute of America, Inc. www.brailleinstitute.org/freefont

Illustraties:

© Svjatoslav/AdobeStock.com: Omslag en pagina's 4, 10, 12-13, 23, 26, 30, 33, 41, 45, 52, 55, 58-59
© melitas/iStock: Omslag

1e editie mei 2023

Disclaimer:

De steun van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie houdt geen goedkeuring van de inhoud in. De inhoud geeft uitsluitend de standpunten van de auteurs weer en de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die in deze publicatie is opgenomen.

Medegefinancierd door
het Programma Europe for Citizens
van de Europese Unie

